

Jenna Karhu
Malla Tavaststjerna
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Humanistisen alan
ammattikorkeakoulututkinto
Tulkki (AMK)
Opinnäytetyö, 2023

KUVATAULUSTON SUUNNITTELUYÖKÄLU

Oppimateriaalia puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneille
tulkkioiskelijoille

TIIVISTELMÄ

Jenna Karhu

Malla Tavaststjerna

Kuvatauluston suunnittelutyökalu: Oppimateriaalia puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneille tulkkioiskelijoille

49 sivua ja 5 liitettä

Kevät 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK)

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli valmistaa oppimateriaalia ensisijaisesti Diakonia-ammattikorkeakoulun puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneille tulkkioiskelijoille. Oppimateriaali on kuvatauluston suunnittelutyökalu, jonka tavoitteena oli auttaa tulevia puhevammaisten tulkkioiskelijoita hahmottamaan kuvataulustojen suunnittelu- ja tekoprosessia sekä parantaa kuvataulustojen laatua tarjoamalla yhteen koottuja vinkkejä kuvataulustojen suunnitteluun. Työn tilaajana oli Diakonia-ammattikorkeakoulu. Tarve oppimateriaalin kehittämiseksi syntyi, koska työn tilaaja koki, että alkuperäinen kuvatauluston suunnittelutyökalu ei ollut laadullisesti riittävä pedagogisesta näkökulmasta. Tulkkioiskelijoiden lisäksi oppimateriaalin tavoitteena oli auttaa kaikkia niitä, jotka vasta harjoittelevat kuvataulustojen suunnittelua.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Työn tutkimuksellisessa osiossa aineistonhankintamenetelminä käytettiin teemahaastattelua ja ryhmähaastattelua. Teemahaastatteluissa selvitettiin, millainen kuvataulustojen suunnitteluprosessi alan asiantuntijoilla on sekä syntyvätkö kuvataulustot intuition kautta vai onko asiantuntijoilla käytössään valmis kaava suunnittelua varten. Haastateltavina olivat puheterapeutti ja puhevammaisten tulkki. Teemahaastatteluista saadun aineiston pohjalta valmistettiin kehitettävän oppimateriaalin ensimmäinen versio. Kolmannen vuoden puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneet tulkkioiskelijat testasivat oppimateriaalin ja ryhmähaastattelun avulla kerättiin palautetta ja kehitysideoita. Oppimateriaalia muokattiin saatujen palautteiden pohjalta.

Työn tuotteena syntynyt oppimateriaali koostuu kahdesta eri osasta. Toinen osa koostuu taulukoista, joihin voi listata kuvataulustoon tulevia eri sanaluokkien sanoja. Toinen osa sisältää vinkkejä suunnittelemiseen sekä pohdintaa herättäviä kysymyksiä, joiden avulla kuvatauluston toimivuutta voi testata. Oppimateriaali on tarkoitettu tulostettavaksi ja sitä voidaan hyödyntää sekä tuntityöskentelyn tukena että itsenäisesti työskennellen.

Oppimateriaali sai positiivisen vastaanoton puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneilta tulkkioiskelijoilta. Opiskelijat kokivat, että oppimateriaalin avulla kuvataulustojen suunnittelu tuntui varmemmalta sekä motivoivammalta.

Asiasanat: AAC-menetelmät, kuvat, oppimateriaali, suunnittelu

ABSTRACT

Jenna Karhu & Malla Tavaststjerna

A Designing tool for picture boards: Learning material for interpreting students for people with speech impairment

49 pages and 5 appendices

Spring 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Humanities

Interpreter, Sign Language and Interpreting

This development-oriented thesis aimed to produce a designing tool for picture boards as learning material primarily for Diaconia University of Applied Sciences' interpreting students for people with speech impairment. The need for the learning material came from Diaconia University of Applied Sciences. The purpose was to provide support for future interpreting students in understanding the process of designing and making picture boards. This need arose due to the inadequacy of the pedagogical quality of the original learning material. Additionally, the learning material aims to benefit anyone practicing the designing of picture boards.

The data for this study was collected through two individual semi-structured thematic interviews by interviewing a speech therapist and an interpreter for the people with speech impairment. The aim of the semi-structured thematic interviews was to find out what the designing process of picture boards is like for professionals. The first version of the learning material was developed based on the data from interviews, which was tested by the third-year interpreter students for people with speech impairment. Feedback and ideas for development were collected with the help of a group interview. The learning material was developed based on the received feedback.

The learning material was developed as a result of this thesis and consists of two parts. The first part includes table columns that can be used for listing words from lexical category, while the second part contains tips and exercises for designing picture boards. The learning material is meant to be printed and it can be used as a part of a lesson or studied independently.

Results indicate that learning material received a positive response from interpreting students for people with speech impairment, who reported feeling more confident and motivated during designing process.

Keywords: AAC-methods, pictures, learning material, designing

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ

Tekijät: Jenna Karhu & Malla Tavaststjerna

Opinnäytetyön nimi: Kuvatauluston suunnittelutyökalu: Oppimateriaalia puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneille tulkkioiskelijoille

Sivumäärä: 49

Liitteiden määrä: 5

Kevät 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulki (AMK)

Opinnäytetyömme tarkoituksena

oli valmistaa oppimateriaalia

Diakonia-ammattikorkeakoulun puhevammaisten tulkkioiskelijoille.

Oppimateriaalin tavoitteena

oli auttaa opiskelijoita hahmottamaan,

mitä kuvataulustojen suunnittelussa tulee ottaa huomioon.

Kuvataulustolla tarkoitamme

kommunikointitauluja, kommunikointikansioita

ja sähköisiä kommunikointitaulustoja.

Kuvataulustoja voi valmistaa

tietokoneessa olevien kommunikointiohjelmien avulla.

Diakonia-ammattikorkeakoulun

puhevammaisten tulkkauksen opinnoissa

opiskelijat harjoittelevat kuvataulustojen valmistamista.

Oppitunneilla opiskelijat käyttävät

kuvataulustojen suunnitteluun materiaalia,

jonka lehtori on valmistanut.

Alkuperäistä oppimateriaalia haluttiin kehittää sellaiseksi, että se tukee opiskelijoiden oppimista paremmin.

Kehittämämme oppimateriaali on tarkoitettu tulostettavaksi.

Se koostuu kahdesta osasta.

Toisessa osassa on sarakkeita, joihin voi kirjoittaa kuvataulustoon tulevia eri sanoja.

Toisessa osassa on ohjeita ja tehtäviä, jotka auttavat kuvataulustojen suunnittelussa.

Opinnäytetyötä varten haastattelimme yhtä puheterapeuttia ja yhtä puhevammaisten tulkkia.

Haastattelujen tavoitteena oli selvittää, millä tavalla haastateltavat suunnittelevat kuvataulustoja.

Haastatteluista saamamme tiedon avulla valmistimme oppimateriaalin.

Järjestimme puhevammaisten tulkkiopiskelijoille ryhmähaastattelun, jossa kysyimme palautetta oppimateriaalista.

Opiskelijat kertoivat, että oppimateriaalin avulla suunnittelu tuntui varmemmalta ja motivoivammalta.

Asiasanat: AAC-menetelmät, kuvat, oppimateriaali, suunnittelu

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KUVAT OSANA PUHETTA TUKEVIA JA KORVAAVIA KOMMUNIKOINTIMENETELMIÄ SUOMESSA	6
2.1 Kuvat kommunikoinnin tukena	7
2.2 Kommunikointi- ja toimintataulu	8
2.3 Kommunikointikansio	9
2.4 Tietokonepohjaiset kommunikointiohjelmat.....	10
2.5 Kommunikointitaulusto	11
3 KUVATAULUSTON SUUNNITTELU	12
3.1 Kuvatauluston suunnitteluprosessissa huomioitavat asiat	12
3.2 Ydinsanojen merkitys kommunikoinnissa.....	13
4 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT	15
4.1 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä	15
4.2 Teemahaastattelujen toteutus	16
4.3 Teemahaastattelun aineiston analyysi	17
4.4 Ryhmähaastattelu puhevammaisten tulkkioiskelijoille.....	18
4.5 Ryhmähaastattelun aineiston analyysi	20
5 TEEMAHAASTATTELUIJEN TULOKSET	21
5.1 Kuvatauluston sisällön suunnittelu	21
5.2 Yksilöllisyyden huomioiminen	24
5.3 Vinkit aloittelijoille	26
6 RYHMÄHAASTATTELUN TULOKSET	27
6.1 Kuvatauluston suunnittelutyökalun visuaalisuus	27
6.2 Vahvuudet ja kehityskohteet	27
6.3 Mihin kuvatauluston suunnittelutyökalu auttaa.....	28
7 KUVATAULUSTON SUUNNITTELUYÖKALUN TEKOPROSESSI	29
7.1 Opinnäytetyön kohderyhmä ja yhteistyötahot	29
7.2 Alkuperäinen kuvatauluston suunnittelutyökalu	30

7.3 Oppimateriaalin laatukriteerit	32
7.4 Kuvatauluston suunnittelutyökalun sisällön suunnittelu	33
7.5 Kuvatauluston suunnittelutyökalun hiominen palautteiden pohjalta	35
7.6 Valmis kuvatauluston suunnittelutyökalu.....	37
8 POHDINTA	39
LÄHTEET.....	42
LIITE 1. Teemahaastattelun saatekirje	46
LIITE 2. Teemahaastattelun runko.....	47
LIITE 3. Ryhmähaastattelun kysymykset	48
LIITE 4. Tutkimuslupapäätös	49
LIITE 5. Kuvatauluston suunnittelutyökalu	50

1 JOHDANTO

Kuvataulustojen suunnittelun aloittaminen voi olla haastavaa ensimmäistä kertaa sitä tekeväälle. Minkälaisia asioita tulee ottaa huomioon ja mitä pitää osata ajatella, jotta saadaan valmistettua toimiva kuvataulusto? Tulkkkaus teknisillä apuvälineillä -opintojaksolla syksyllä 2021 meillä oli käytössämme lehtorin valmistama kuvatauluston suunnittelutyökalu, jonka tarkoituksena oli tukea kuvataulustojen suunnitteluprosessia. Tarve suunnittelutyökalun kehittämisestä entistä toimivammaksi oppimateriaaliksi tuli ilmi opintojakson aikana. Työn tilaaja koki, että alkuperäinen kuvatauluston suunnittelutyökalu ei ollut laadullisesti riittävä pedagogisesta näkökulmasta ja siinä oli vielä kehitettävää.

Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen. Tarkoituksena oli kehittää oppimateriaalia, joka on ensisijaisesti suunnattu Diakonia-ammattikorkeakoulun puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneille tulkkio opiskelijoille. Tulkkio opiskelijoiden lisäksi oppimateriaalista voivat hyötyä myös he, jotka vasta harjoittelevat kuvataulustojen suunnittelua ja tarvitsevat tukea suunnitteluprosessiin.

Teemahaastattelujen avulla selvitimme, millainen kuvataulustojen suunnitteluprosessi alan asiantuntijoilla on, sekä syntyvätkö kuvataulustot intuition kautta vai onko asiantuntijoilla käytössään jokin valmis kaava suunnittelua varten. Haastatteleamalla alan asiantuntijoita saimme selville ikään kuin hiljaista tietoa suunnitteluprosessista. Hiljainen tieto syntyy kokemuksen kautta, ja se perustuu henkilön intuition sekä näkemyksiin (Nonaka & Takeuchi, 1995, s. 8). Teemahaastatelluista saadun aineiston pohjalta kehitimme oppimateriaalin ensimmäisen version.

Kolmannen vuoden puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneet tulkkio opiskelijat testasivat oppimateriaalin ensimmäisen version ja ryhmähaastattelun avulla keräsimme kehitysideoita ja palautetta sen toimivuudesta. Muokkasimme oppimateriaalia saatujen palautteiden pohjalta.

Tarkoituksena oli valmistaa kuvatauluston suunnittelutyökalusta sellainen, että se tukee opiskelijan oppimista mahdollisimman hyvin. Oppimateriaalin tavoitteena

on auttaa tulevia puhevammaisten tulkkioiskelijoita hahmottamaan kuvataulustojen suunnittelu- ja tekoprosessia sekä parantaa kuvataulustojen laatua tarjoamalla yhteen koottuja vinkkejä kuvataulustojen suunnitteluun.

2 KUVAT OSANA PUHETTA TUKEVIA JA KORVAAVIA KOMMUNIKOINTI-MENETELMIÄ SUOMESSA

Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimenetelmiä käytetään silloin, kun henkilön puheilmaisu puuttuu kokonaan tai osittain (Huuhtanen, 2011, s. 15). Tämä voi olla joko pysyvää tai väliaikaista esimerkiksi sairaudesta tai onnettomuudesta johtuen. Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimenetelmiä voidaan lisäksi käyttää ymmärtämisen tukena. (Battye, 2018, s. 5.) Kommunikointimenetelmistä voidaan käyttää lyhennettä AAC. Se on lyhenne englanninkielisestä termistä Augmentative and Alternative Communication. (Huuhtanen, 2011, s. 15.) Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimenetelmiä ovat esimerkiksi viittomat, esineet, piirroksiset ja kuvat (Niilo Mäki -instituutti, 2014, s. 203).

Puhetta tukeva kommunikointi nimensä mukaisesti tukee henkilön puheilmaisuutta sekä puheen ymmärtämistä. Henkilön viestiä voi olla vaikea ymmärtää, jos puhe on epäselvää tai puutteellista. Tällöin puhetta tukeva kommunikointi auttaa henkilön viestin ymmärtämistä. (Huuhtanen, 2011, s. 15.) Esimerkiksi henkilö, jolla todetaan kielenkehityksen viivettä voi hyötyä puhetta tukevasta kommunikoinnista, sillä se voi parhaillaan edistää henkilön puheilmaisuuden kehittymistä. (Kari ym., 2013, s. 234.)

Henkilön puheen puuttuessa kokonaan, käytetään puhetta korvaavaa kommunikointia. Useimmissa tapauksissa puhetta korvaava kommunikointi on henkilön ensisijainen sekä pysyvä tapa kommunikoida. (Huuhtanen, 2011, s. 15.) Esimerkiksi henkilö, joka kuuluu autismin kirjoon tai jolla on kehitysvamma, voi ensisijaisena kommunikointimenetelmänä käyttää esimerkiksi kuvia tai viittomia korvaamaan puuttuvan puheilmaisuuden (Kari ym., 2013, s. 234).

Kommunikointimenetelmät jaetaan avusteiseen ja ei-avusteiseen kommunikointiin riippuen siitä, miten henkilö ilmaisee viestinsä. Avusteisessa kommunikoinnissa henkilöllä on käytössään jokin hänestä fyysisesti erillään oleva kommunikointimenetelmä. Näitä menetelmiä ovat esimerkiksi esineet sekä graafiset kommunikointikeinot kuten kuvat. Ei-avusteisessa kommunikoinnissa henkilöllä ei ole

mitään erillistä fyysistä kommunikointimenetelmää, vaan hän tuottaa viestinsä itse esimerkiksi viittojen tai eleitä käyttäen. (Huuhtanen, 2011, s. 15.)

2.1 Kuvat kommunikoinnin tukena

Kuvia voidaan käyttää puheilmaisuuden tukemiseksi tai korvaamiseksi. Kuvat toimivat ymmärtämisen tukena, sillä ne auttavat hahmottamaan esimerkiksi aikaa ja tilanteita. Kuvia voidaan käyttää, vaikka puheen tuottamisessa tai ymmärtämisessä ei olisi haasteita. Ne voidaan ottaa avuksi arjen eri tilanteisiin. (Huuhtanen, 2011, s. 49.) Kuvien käyttö ei poissulje muiden viestintäkeinojen esimerkiksi ilmeiden, eleiden ja ääntelyiden käyttöä. Eri viestintäkeinojen ja kommunikointimenetelmien yhtäaikainen käyttö on aina suotavaa, kun kommunikoinnissa on haasteita. Kommunikoinnin tukena käytettäviä kuvia ovat valokuvat, piirretyt kuvat sekä symbolit. (Heister Trygg, 2010, s. 32, s. 42.) Kuvia käyttävälle henkilölle voi olla motivoivampaa, jos esimerkiksi hänen perheenjäsenistään käytetään piirroskuvien sijaan oikeita valokuvia (Kari ym., 2013, s. 238).

Kuvien käyttö kommunikoinnin tukena on viime vuosina lisääntynyt myös muunlaisissa tapauksissa. Kuvia voidaan hyödyntää esimerkiksi myös silloin, kun vuorovaikutustilanteen osapuolilla ei ole yhteistä kieltä. (Gavrilov, 2020.)

Kuvia voidaan käyttää yksitellen tai lausetasoisesti. Kun kommunikointi tapahtuu yksittäisin kuvin, henkilö osoittaa esimerkiksi kommunikointitaulusta tai kansiosta yhtä kuvaa kerrallaan. Tällöin keskustelukumppanin on tärkeä tehdä tarkentavia kysymyksiä, jotta varmistetaan, että henkilön viesti tulee ymmärretyksi. Kuvilla kommunikoiminen lausetasoisesti tarkoittaa, että henkilö muodostaa lauseen useampaa kuvaa osoittamalla. Kommunikoidakseen lausetasoisesti henkilön tulee osata lauseiden sanajärjestys. (Papunet 2019.)

On tärkeää, että keskustelukumppani käyttää kuvia oman puheensa rinnalla osoittamalla niitä. Tällöin käyttäjä saa mallin siitä, kuinka asioita ilmaistaan kuvien avulla. Tätä kutsutaan mallittamiseksi. (Salminen, 2010, s. 101.)

Kuvia voidaan käyttää joko yksitellen tai laajempina sanastona. Kuvat voidaan koota esimerkiksi kommunikointitauluun, -kansioon tai -ohjelmaan, jotka ovat tyypillisiä kommunikoinnin apuvälineitä (Niilo Mäki -instituutti, 2014, s. 203; Papunet, 2020a).

2.2 Kommunikointi- ja toimintataulu

Kommunikointitaulu rakennetaan jotain tiettyä tilannetta tai aihetta varten. Se koostuu erilaisista kuvista ja symboleista. Kommunikointitaulun avulla käyttäjä pystyy kommunikoimaan erilaisissa tilanteissa muiden ihmisten kanssa. Tauluun kootaan tilanteeseen tarvittavaa yksityiskohtaista sanastoa, jolloin käyttäjä pystyy kommunikoimaan juuri kyseisessä tilanteessa. Kommunikointitaulusta voidaan käyttää myös nimitystä toimintataulu. (Heister Trygg, 2010, s. 88.)

Kommunikointitaulu on tavallisesti yksittäinen laminoitu paperiarkki. Kommunikointitaulu voidaan myös koota kommunikointikansioon tai sähköisessä muodossa esimerkiksi tabletissa olevaan kommunikointisovellukseen. Kommunikointitaulu voidaan rakentaa esimerkiksi lapselle nukkeleikkiin ja aikuiselle lääkärikäyntiä varten. Tällaisia tiettyjä tilanteita varten suunnitellut kommunikointitaulut mahdollistavat sen, että henkilö pystyy kertoa, kommentoida ja ilmaista mielipiteensä sekä tunteensa juuri sen hetkisessä tilanteessa. (Papunet, 2022a.)

Kommunikointitaulua käytetään siten, että haluttua kuvaa osoitetaan samaan aikaan puheen rinnalla. Tällöin henkilön puhe hidastuu ja selkeytyy, mikä helpottaa viestin ymmärtämistä. Taulussa olevista kuvista voidaan muodostaa lauseita eli sitä voidaan käyttää lausetasoisesti. Taulusta voidaan myös osoittaa vain yhtä viestin sisällön kannalta merkityksellisintä kuvaa. (Selkoseks, i.a.)

2.3 Kommunikointikansio

Yksittäiset kuvat ja kommunikointitaulujen rajattu sanasto voi joskus olla riittämätön henkilön kielellisiin taitoihin nähden. Kommunikointikansio mahdollistaa sen, että henkilö pystyy kommunikoimaan laajemmalla sanastolla (Battye, 2018, s. 55). Kommunikointikansion sisältämä sanasto on rakennettu yksilöllisesti käyttäjän tarpeiden ja hänelle tärkeiden asioiden pohjalta. Kansion sanasto tulee koostua sellaisista ilmauksista, joilla käyttäjä pystyy viestimään eri tilanteissa arjessaan. On tärkeää, että sanasto ei koostu pelkästään esimerkiksi ruokailuun, pukeutumiseen ja aamupiiriin liittyvästä sanastosta, sillä se rajoittaa käyttäjän kommunikointimahdollisuuksia muissa tilanteissa. Kansion tulee sisältää sanastoa ja kuvia, jotka liittyvät henkilön elämään esimerkiksi perheeseen, lähiympäristöön ja harrastuksiin. (Papunet, 2020c.)

Kommunikointikansioita on erilaisia kuten irtokuvakansio, avainsanakansio sekä laaja kansio. Ne eroavat toisistaan sen perusteella, miten ja kuinka laajasti niillä voidaan kommunikoida. (Papunet, 2020c.)

Kommunikointikansio koostuu useista sivuista. Sivujen muodostamiin aukeamiin on koottu kategorioittain kuvia. Erityisesti laajan kommunikointikansion aukeamalla tulee lisäksi olla eri sanaluokkiin kuuluvia sanoja, jotta kansion käyttö ja lauseen muodostaminen ovat sujuvampaa. (Huuhtanen, 2011, s. 52.)

Kommunikointikansio on kommunikoinnin apuväline, ja se voidaan myöntää henkilölle osana lääkinällistä kuntoutusta. Ensisijaisesti kommunikointikansio hankitaan julkisen terveydenhuollon apuvälinekeskuksesta. (Kehitysvammaliitto, i.a.-a.) Puheterapeutti ja AAC-ohjaaja ovat vastuussa kansion suunnittelusta. Usein AAC-ohjaaja tekee kansion yksilölliset muokkaukset. Kommunikointikansion sisällön säännöllinen päivittäminen on kansion toimivuuden kannalta erityisen tärkeää, joten apuvälineen antavan tahon tulee huolehtia siitä, että kansion käyttäjän lähipiirille opetetaan, kuinka kansiota päivitetään. (Tikoteekki-verkosto, i.a.-a.) Kommunikointikansion sivuja voidaan valmistaa tietokonepohjaisilla kommunikointiohjelmilla (Huuhtanen, 2011, s. 52).

2.4 Tietokonepohjaiset kommunikointiohjelmat

Tietokoneet ovat kehittyneet entistä toimivimmiksi kommunikoinnin apuvälineiksi. Niissä toimivat kommunikointi- ja kirjoitusohjelmat voidaan rakentaa vastaamaan käyttäjän yksilöllisiä tarpeita. (Kari, 2013, s. 240.)

Kommunikointiohjelma on teknisessä kommunikoinnin apuvälineessä, esimerkiksi tietokoneessa tai tabletissa, toimiva alusta. Kommunikointiohjelmaan voidaan rakentaa laaja sanasto puhevammaiselle henkilölle. Sanasto koostuu kuvista, symboleista ja sanoista. Osassa kommunikointiohjelmissa on valmiiksi asennettu puhesynteesi, joka muuttaa kuvalliset viestit puheeksi. (Tikoteekki-verkosto, i.a.-b.)

Kommunikointiohjelmiä on erilaisia. Tässä opinnäytetyössä keskitymme Boardmaker 6 ja 7 -, Grid 3 - sekä DialoQ Talk -ohjelmiin.

Boardmaker 6 on kommunikointiohjelma, joka toimii Windowsin käyttöjärjestelmässä. Sillä voidaan valmistaa kuvamateriaalia ja tekstejä esimerkiksi kommunikointitauluihin ja -kansioihin. Boardmaker 6 sisältää PCS-symboleita. (Kajo apuvälineet, i.a.-a.) PCS-symbolit ovat yksinkertaisia värillisiä ja mustavalkoisia piirroksuvia (Huuhtanen, 2011, s. 61).

Boardmaker 7 on uudempi versio Boardmaker 6:sta. Se toimii Windowsin lisäksi MacOS-käyttöjärjestelmässä sekä Chromebookissa. Boardmaker 7 on sovellus, jonka voi ladata internetistä. Se ei siis vaadi CD-levyä tai USB-tikkua toimiakseen. Boardmaker 7 pitää sisällään noin 45 000 PCS-symbolia. Sovelluksella voidaan tehdä esimerkiksi kommunikointitaulustoja, lukujärjestyksiä ja erilaisia ruudukkoita. (Haltija, i.a.)

Grid 3 on PC-tietokoneilla toimiva kommunikointiohjelma, jonka avulla voi kommunikoida kuvilla tai kirjoittamalla. Grid 3 sisältää eri kuvakirjastoja kuten Widgit Symbols ja SymbolStix sekä myös Boardmakerista löytyvät PCS-symbolit. Ohjelmaan voi rakentaa omia taulustoja, mutta se sisältää myös valmiita taulustoja.

(Papunet, 2020a.) Lisäksi on olemassa Grid for iPad –sovellus, joka toimii iPadilla. Sovelluksen sisällön muokkaamiseen tarvitaan Windows-tietokone, jossa on Grid 3 asennettuna. (Kajo apuvälineet, i.a.-b.)

DialoQ Talk on Windows- ja Android-käyttöjärjestelmillä toimiva kuvakommunikointiohjelmisto. Se pitää sisällään useita erilaisia symbolikirjastoja. DialoQ Talk sisältää valmiita taulustoja kuten Roihu, Liekki, TAIKE ja AACi, mutta omien taulustojen rakentaminen on myös mahdollista. (Code-Q, i.a.-a.) DialoQ Talkin on kehittänyt suomalainen ohjelmistoyritys Code-Q. Yritys on erikoistunut apuvälineohjelmistojen sekä puheentunnistukseen liittyvän teknologian suunnittelemiseen ja valmistamiseen. (Code-Q, i.a.-b.)

DialoQ Talk –ohjelmisto on julkaistu helmikuussa 2022 (Kehitysvammaliitto, i.a.-b). Ohjelmisto on uusi, eikä Diakonia-ammattikorkeakoululla vielä ole sitä käytössä. Jos ohjelmisto tulee tulevaisuudessa ammattikorkeakoulun puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneiden tulkiopiskelijoiden käyttöön, voi kehittämämme tuotetta hyödyntää muiden kommunikointiohjelmien lisäksi myös DialoQ Talk –ohjelmistolla tehtyjen materiaalien suunnittelussa.

2.5 Kommunikointitaulusto

Kommunikointitaulustolla tarkoitetaan tietokonepohjaisen kommunikointiohjelman sisältöä. Kommunikointitaulustosta voidaan käyttää myös pelkkää nimitystä taulusto, joka on puhekielessä käytetympi ilmaus. (Janette Kotonen, AAC-ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 19.10.2022.) Kommunikointitaulustot ovat kuvallisia sanastoja. Ne pitävät sisällään sanoja ja fraaseja, joihin on liitetty niiden merkitystä vastaava kuva tai symboli. Taulustoja on useita erilaisia kuten AACi, Liekki, Roihu, SähköSANOMA ja TAIKE. Ne eroavat toisistaan esimerkiksi sanaston laajuuden ja järjestyksen suhteen. (Papunet, 2020a.) Eri kommunikointitaulustoja käytetään nykyään Suomessa pääasiassa Grid 3 - ja DialoQ Talk -ohjelmistoissa. Kommunikointitauluston käyttäminen vaatii aina kommunikointiohjelman toimiakseen. (Kipinäkeskus, 2022, 46:36.)

Kommunikointitaulusto on sähköinen versio fyysisestä kommunikointikansiosta. Siirtymistä fyysisestä kommunikointikansiosta sähköiseen kommunikointitaulustoon helpottaa se, että tauluston rakenne ja sanasto ovat samankaltaisia kansion kanssa. Esimerkiksi Kipinäkeskuksen kommunikointitaulusto Roihu mukailee kommunikointikansio Roihun rakennetta ja sanastoa. (Kipinäkeskus, i.a.-c.)

Henkilö, joka kommunikoi tietokoneessa tai tabletissa toimivan kommunikointiohjelman avulla tarvitsee myös manuaalisen kommunikoinnin apuvälineen. Manuaalinen kommunikoinnin apuväline voi olla esimerkiksi kommunikointikansio. Tietokoneita ja kommunikointiohjelmia joutuu ajoittain huoltamaan ja päivittämään, jolloin niitä ei voida käyttää. Myös vaikeat sääolosuhteet esimerkiksi sade ja pakkasen saattavat vaikeuttaa tietokoneen ja ohjelmien käyttöä. Manuaalisella kommunikoinnin apuvälineellä varmistetaan, että henkilöllä on aina mahdollisuus kommunikointiin olosuhteista riippumatta. (Papunet, 2022b.)

3 KUVATAULUSTON SUUNNITTELU

3.1 Kuvatauluston suunnitteluprosessissa huomioitavat asiat

Kun kuvataulustoa lähdetään suunnittelemaan, on aluksi hyvä tehdä suunnitelma, joka sisältää kuvatauluston sisällön. Suunnitelma voi olla esimerkiksi sanalistan tai miellekartan muodossa. Suunnitelmaa tehdessä kannattaa edetä loogisesti. Ensin on hyvä koota kategorian olennaiset sanat sekä ydinsanasto eli yleisimmin puhekielessä käytetyt sanat. Kuvataulustoon tulee kerätä riittävästi sanastoa eri sanaluokista, joita ovat ihmiset, verbit, adjektiivit, substantiivit, kielioppi sekä fraasit. On tärkeää kiinnittää huomiota siihen, ettei kuvataulusto sisällä pelkästään substantiiveja, sillä usein asioita ja esineitä voidaan osoittaa. Kuvatauluston sanat ovat värikoodattuja sen perusteella, mihin sanaluokkaan ne kuuluvat. Ihmiset ovat sinisellä, verbit punaisella, adjektiivit vihreällä ja substantiivit keltaisella pohjalla. Fraasit, kysymykset ja määreet ovat valkoisella pohjalla.

Harmaalla pohjalla on kielioppisanasto. Kuvataulusto tulee rakentaa niin, että sen avulla on mahdollisuus kysyä, kommentoida ja kertoa sujuvasti. (Niittyinperä, i.a.) Kuvatauluston sanastoa kerätessä on hyvä miettiä, mitä tietyssä tilanteessa puhutaan. Tämän avulla kuvataulustoon saadaan kerättyä juuri sellaista sanastoa, jota tilanteessa tarvitaan. (Papunet, 2020c.)

Kuvataulusto tulee rakentaa aina sen käyttäjän taitojen mukaan. Huomioitavia asioita ovat esimerkiksi käyttäjän kognitiiviset ja kielelliset taidot eli osaako käyttäjä esimerkiksi käyttää eri aikamuotoja sekä kuinka laajan sanavaraston hän kykenee omaksumaan. (Niittyinperä, i.a.) Lisäksi tulee huomioida käyttäjän fyysiset taidot eli miten käyttäjä esimerkiksi näkee ja osoittaa kuvia. Henkilön taidot voivat vaikuttaa kuvatauluston kuvien kokoon. (Huuhtanen, 2011, s. 50.) Lisäksi kuvia valitessa tulee ottaa huomioon kuvien väritys, kontrasti, yksityiskohtien määrä sekä ääriiviivojen paksuus (Salminen, 2010, s. 99).

Kuvatauluston on hyvä olla motivoiva ja käyttäjänsä näköinen. Sen tulisi sisältää sanastoa, joka liittyy käyttäjän kiinnostuksen kohteisiin. (Huuhtanen, 2011, s. 50.) Jos asiakas esimerkiksi harrastaa golfia tai pitää sienestyksestä, kuvataulustosta olisi tärkeää löytyä sanastoa kyseisiin harrastuksiin. Helposti kuvataulustoa suunnitellessa valitsee olennaisiksi sanoiksi esimerkiksi "vessa" tai "ruoka", mutta usein tällainen sanasto löytyy käyttäjältä jo valmiiksi. Lisäksi sana "vessa" ei todennäköisesti motivoi käyttäjää kommunikoimaan kuvataulustolla yhtä paljon kuin hänen lempipuuhansa. (Niittyinperä, i.a.)

3.2 Ydinsanojen merkitys kommunikoinnissa

Ydinsanat ovat yleisimmin puheessa käytettyjä sanoja. Ne ovat kaikista hyödyllisimpiä sanoja kommunikoinnin ja ilmaisun kannalta. Käyttämästämme kielestä noin 80 % koostuu ydinsanoista. Ydinsanoja on kokonaisuudessaan noin 350. Vaikka ydinsanoja on vain tietty määrä, niiden avulla voidaan ilmaista asioita lähes missä tahansa tilanteessa. (Kipinäkeskus, i.a.-b.) Yleensä ydinsanat ovat adjektiiveja, verbejä ja pronomineja (Marden, 2015). Adjektiiveja ovat esimerkiksi

“hyvä” ja “pieni”, verbejä “mennä” ja “tulla” ja pronomineja ”sinä” ja ”tämä”. Substantiivit eivät puolestaan yleensä kuulu ydinsanoihin. On kuitenkin muutamia substantiiveja, jotka voidaan luokitella ydinsanoiksi. Tällaisia yleisiä substantiiveja ovat esimerkiksi ”tyttö” ja ”talo”. Vaikka ydinsanat ovat tärkeitä kommunikoinnin kannalta, muun sanaston merkitystä ei tule unohtaa. (Assestiveware, 2019.)

Kuvatauluston suunnittelussa tulee ottaa huomioon ydinsanojen riittävä määrä, sillä jo pelkkien ydinsanojen avulla pystyy viestimään erilaisissa tilanteissa.

4 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT

Kehittämistyön lisäksi teimme opinnäytetyössämme laadullisen tutkimuksen. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena ei ole saada tilastollisia yleistyksiä, vaan kuvata ja ymmärtää jotain tiettyä ilmiötä. Laadullinen tutkimus on joustava, sillä sen aikana on mahdollista palata takaisin aikaisempiin prosessin vaiheisiin. (Kananen, 2012, s. 29–30.)

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat esimerkiksi haastattelu, kysely sekä havainnointi (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 83). Aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme teemahaastattelun, jonka tarkoituksena oli selvittää, millainen kuvataulustojen suunnitteluprosessi alan asiantuntijoilla on. Toiseksi aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme ryhmähaastattelun, jonka tarkoituksena oli saada kehitysideoita ja palautetta kehittämästämme tuotteesta.

4.1 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä. Teemahaastattelussa aiheet ja teemat ovat kaikille haastateltaville samat. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 48.) Teemahaastattelussa haastateltavan kanssa keskustellaan ennalta valituista teemoista. Haastattelija voi tehdä tarkentavia kysymyksiä liittyen haastateltavan vastauksiin. Kysymykset ovat teemahaastattelussa muodoltaan avoimia. (Kananen, 2012, s. 104.) Avoimet kysymykset vaativat vastaajalta laajempia vastauksia ja asian tarkempaa selittämistä. Avoimeen kysymykseen ei siis voi vastata vain yhdellä sanalla. (Kananen, 2012, s. 106.) Teemahaastattelussa ei ole niinkään valmiita kysymyksiä, vaan haastatteluun on valittu tiettyjä aiheita eli teemoja, joista keskustellaan tavanomaisen vuorovaikutustilanteen mukaisesti. Teemahaastattelu voidaan toteuttaa sekä etänä että kasvotusten. (Kananen, 2012, s. 103.) Laadullisessa tutkimuksessa haastatteluun on tärkeää valita sellaiset henkilöt, joilla on riittävästi tietoa ja kokemusta selvitettävästä asiasta (Tuomi & Sarajärvi, 2013, s. 85).

Haastattelu on joustava tapa kerätä aineistoa, sillä haastattelijalla on mahdollisuus käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Haastattelijalla voi selventää ja toistaa esittämiään kysymyksiä sekä päättää kysymysten esittämisjärjestyksen tilanteen mukaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 85.)

Haastattelukysymykset voidaan lähettää haastateltavalle ennen haastattelua, jotta haastateltavalla on mahdollisuus tutustua haastattelun aiheeseen ja teemoihin etukäteen. Tämä mahdollistaa sen, että haastattelussa saadaan mahdollisimman paljon tietoa ja aineistoa keskusteltavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 85–86.)

Valitsimme teemahaastattelun aineistonkeruumenetelmäksi, sillä teemahaastattelun avulla saamme mahdollisimman paljon tietoa kuvatauluston suunnitteluprosessista. Koska teemahaastatteluun on mahdollista valita tarvitsemansa haastateltavat, pystyimme valitsemaan sellaiset henkilöt, joilla on useampia vuosia kokemusta kuvataulustojen suunnittelusta. Useamman vuoden kokemuksen kautta haastateltaville on todennäköisesti kertynyt riittävästi tietoa aiheesta.

4.2 Teemahaastattelujen toteutus

Tavoitteenamme oli haastatella 2–3 alan asiantuntijaa. Etsiessämme sopivia haastateltavia halusimme, että haastateltavat ovat eri alojen asiantuntijoita. Haastateltaviksi etsimme kokenutta puhevammaisten tulkkia, puheterapeuttia tai kommunikaatio-ohjaajaa, joilla on useampia vuosia kokemusta kuvataulustojen suunnittelusta. Ajatuksenamme oli, että eri alojen asiantuntijoita haastatteleamalla saisimme erilaisia näkökulmia selvitettävästä aiheesta. Haastateltavien etsinnässä meitä auttoivat työelämäohjaajamme sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun lehtorimme. Mahdollisiin haastateltaviin olimme yhteydessä sähköpostin välityksellä. Saatekirjeen (Liite 1.) lähetimme neljälle henkilölle, joista haastateltaviksi valikoituivat puheterapeutti ja puhevammaisten tulkki. Molemmilla on kokemusta kuvataulustojen suunnittelemisesta ja valmistamisesta useampia vuosia.

Koimme, että haastateltavien tieto ja riittävä kokemus kuvataulustojen suunnittelusta korvaa haastateltavien lukumäärän. Saamastamme aineistosta ei voida tehdä yleistyksiä siitä, millainen kuvataulustojen suunnitteluprosessi alan asiantuntijoilla Suomessa on. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei kuitenkaan ole saada tilastollisia yleistyksiä, vaan siinä pyritään kuvaamaan ja ymmärtämään jotain tiettyä ilmiötä tai tapahtumaa. Tämän takia haastateltavien lukumäärää tärkeämpää on se, että haastateltavilla on riittävästi tietoa ja kokemusta selvitettävästä aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 98.)

Laadimme teemahaastattelua varten teemahaastattelun rungon (Liite 2.), jonka lähetimme molemmille haastateltaville etukäteen sähköpostilla. Tällöin haastateltavilla oli mahdollisuus tutustua haastattelun teemoihin ennen itse haastattelua.

Teemahaastatteluja järjestettiin kaksi, ja ne toteutettiin yksilöhaastatteluina. Toinen haastatteluista toteutettiin etänä Teamsin välityksellä ja toinen haastateltavan työpaikalla. Haastateltavista toinen oli puheterapeutti Uudenmaan alueelta, ja toinen oli puhevammaisten tulkki Pirkanmaan alueelta. Puheterapeutilla on kokemusta kuvataulustojen suunnittelusta ja valmistamisesta noin viisi vuotta ja puhevammaisten tulkilla yli kymmenen vuotta.

Haastattelun taltioinnista mainitsimme etukäteen haastattelujen saatekirjeissä, ja varmistimme vielä haastattelujen alussa haastateltavilta, että äänittäminen sopii heille. Kerroimme haastattelun alussa lisäksi haastateltaville heidän anonymiteettinsa säilyttämisestä sekä siitä, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Haastateltavien nimiä tai muita arkaluontoisia asioita ei julkaistaisi opinnäytetyössä. Haastateltaville kerrottiin, että aineisto tulee vain meidän käyttömme, ja se tullaan poistamaan opinnäytetyön raportin valmistumisen jälkeen.

4.3 Teemahaastattelun aineiston analyysi

Sisällönanalyysia voidaan käyttää haastattelujen analysointimenetelmänä. Sisällönanalyysin tarkoituksena on saada tiivistetty kuvaus selvitettävästä asiasta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117.)

Äänitimme molemmat teemahaastattelut puhelimen äänityssovelluksella. Äänitettyä aineistoa kertyi toisesta haastattelusta yksi tunti ja toisesta 1,5 tuntia. Haastattelujen aineiston purimme alustavasti samana päivänä haastattelujen jälkeen, kun asiat olivat tuoreessa muistissa. Aineiston purkaminen tapahtui kirjaamalla haastattelun tärkeät asiasisällöt ranskalaisin viivoin. Aluksi ajatuksenamme oli vain kirjata tärkeät asiasisällöt ranskalaisin viivoin ylös, mutta päädyimme myöhemmin kuitenkin litteroimaan aineiston tarkemmin. Tällöin aineiston käsittely, analysoiminen ja ymmärtäminen oli huomattavasti helpompaa. Laadullinen tutkimus on joustava juuri sen takia, että aineiston analyysimenetelmä voidaan vaihtaa toiseen, jos ensimmäinen menetelmä ei tuota haluttua tulosta (Kananen, 2012, s. 116). Aineiston litterointi yksityiskohtaisesti ei ollut tarpeen, sillä vuorovaikutuksen tai haastateltavien välisten suhteiden tutkimisen sijaan tavoitteena oli selvittää, mitä kuvatauluston suunnitteluprosessissa tapahtuu (Ruusuvuori ym., 2010, s. 424–425). Litteroimme haastatteluiden aineistot Wordin tekstinkäsittelyohjelmalla. Jätimme aineistosta litteroimatta sellaiset asiat, jotka eivät olleet opinnäytetyömme kannalta olennaisia. Haastateltavista käytimme nimiä haastateltava 1 ja 2. Litteroitua tekstiä syntyi noin 8 sivua.

Maalasimme litteroidusta tekstistä eri korostusväreillä aineistosta löytämiemme teemojen alle sopivat vastaukset. Samaa teemaa koskevat vastaukset keräsimme yhteen näiden teemojen alle. Teemoittelun avulla saimme koottua aineistosta kolme tärkeintä teemaa. Teemoittelu on yksi analyysimenetelmistä, jossa aineistosta pyritään löytämään keskeisimmät teemat (Eskola & Suoranta, 2005). Tuloksiin päätyneet vastaukset kirjasimme ylös vielä erilliseen Word-tiedostoon. Tallenteet tuhosimme raportin valmistumisen jälkeen.

4.4 Ryhmähaastattelu puhevammaisten tulkkioiskelijoille

Opinnäytetyömme tuotteen kehittämisprosessissa halusimme huomioida ensisijaisen kohderyhmämme eli Diakonia-ammattikorkeakoulun 3. vuosikurssin puhevammaisten tulkkikoukseen suuntautuneet tulkkioiskelijat. Järjestimme heille

marraskuussa 2022 ryhmähaastattelun, jonka tarkoituksena oli saada kehitysideoita ja palautetta tuotteen toimivuudesta osana PUV04 opintojaksoa. Järjestimme haastattelun kyseisen opintojakson oppitunnilla.

Ryhmähaastattelu on menetelmänä tehokas, sillä sen avulla on mahdollista saada palautetta monelta samanaikaisesti (Hyvärinen ym., 2017, s. 112). Ryhmässä voi myös syntyä ajatuksia, joita ei välttämättä yksin tule ajatelleeksi. Jonkun toisen opiskelijan vastaus voi herättää toisessa opiskelijassa uudenlaisen ajatuksen, jolloin aineistosta saadaan monipuolisempi. (Helakorpi, 1999, s. 55.) Ryhmähaastattelussa haastattelijat kohdistavat kysymyksensä koko ryhmälle yhtäaikaisesti. Jos joku opiskelijoista esittää kiinnostavan ajatuksen, haastattelija voi suunnata tarkentavan kysymyksen kyseiselle opiskelijalle. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 61.)

Ennen ryhmähaastattelun toteuttamista Turun Diakonia-ammattikorkeakoulun kampuksella meidän tuli hakea tutkimuslupaa (Liite 4.) Diakilta. Haastatteluluvan myöntämisen jälkeen tuli ilmi, että oli tapahtunut jonkinlainen väärinymmärrys, jonka vuoksi emme olleet maininneet haastattelun tallentamisesta tutkimuslupahakemuksessa. Päätimme hakea haastatteluluvan oikaisua, jotta voimme tallentaa haastattelun.

Kirjoitimme esittäytymisviestin haastateltaville opiskelijoille, jossa kerroimme lyhyesti opinnäytetyömme tuotteesta ja tulevasta ryhmähaastattelusta. Kyseisen opintojakson lehtori välitti saatekirjeen opiskelijoille ennen ryhmähaastattelupäivää.

Ennen ryhmähaastattelua kerroimme opiskelijoille valmistamamme tuotteen sisällöstä ja käytöstä, haastattelun äänittämisestä, anonymiteetin säilyttämisestä sekä aineiston poistamisesta raportin valmistumisen jälkeen. Tämän jälkeen opiskelijat saivat rauhassa testata tuotetta käytännössä. Testauksen jälkeen aloitimme varsinaisen ryhmähaastattelun, jonka pohjana toimi aiemmin laatimamme haastattelukysymykset (Liite 3.).

Ryhmähaastattelussa tulee ottaa huomioon ryhmän dynamiikka. Ryhmässä saattaa usein olla yksi tai useampi henkilö, jotka ovat aktiivisemmin äänessä. Tällöin ryhmän muut haastateltavat saattavat jäädä hieman taka-alalle. Haastattelijoiden tehtävänä on tietynlainen tilanteen ohjaaminen. (Hirsjärvi & Hurme, 2011, s. 63.) Haastattelijoina meidän tuli varmistaa, että jokainen saa halutessaan kommentoida ja vastata esittämiimme kysymyksiin.

4.5 Ryhmähaastattelun aineiston analyysi

Äänitimme ryhmähaastattelun molempien haastateltavien puhelimissa olevilla äänitysovelluksilla. Äänitettyä aineistoa kertyi noin 20 minuuttia. Kirjasimme äänitetyn aineiston vastaukset ranskalaisin viivoin Word-tiedostoon. Aineiston yksityiskohtainen litterointi ei ollut tarpeen. Aineistoa ei tarvitse litteroida yksityiskohteisesti silloin, kun halutaan saada kirjattua haastattelussa esille tulleet tärkeimmät asiasällöt ylös (Ruusuvuori ym., 2010, s. 425). Tämän jälkeen teemoitimme vastaukset maalaamalla ne korostusväreillä ja keräsimme samaa teemaa koskevat vastaukset yhteen näiden teemojen alle. Teemoittelun avulla saimme koottua aineistosta kolme tärkeintä teemaa.

Ryhmähaastattelun vastausten purkaminen ja analysoiminen tallenteesta on usein haastavaa, sillä tallenteesta on vaikea päätellä, kuka haastateltavista on ollut äänessä. Ryhmähaastattelun videointi pelkän äänitallennuksen sijaan helpottaisi purkamista ja analysointia. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 63.) Pelkän äänitteen perusteella emme voineet olla varmoja siitä, kuka tai ketkä opiskelijoista sanoivat jonkin asian ja kuinka moni on ollut samaa tai eri mieltä asiasta. Tästä syystä jätimme purkamis- ja analysointivaiheessa lukumäärät pois ja kerroimme yleisesti, millaisia ajatuksia, palautteita ja kehitysideoita ryhmähaastattelussa tuli ilmi.

5 TEEMAHAASTATTELUIJEN TULOKSET

Teemahaastatteluista saadusta aineistosta nousi teemoittelun kautta kolme pääteemaa. Pääteemat ovat kuvatauluston sisällön suunnittelu, yksilöllisyyden huomioiminen ja vinkit aloittelijoille.

Toisessa haastattelussa keskityimme enemmän toimintataulujen ja toisessa haastattelussa enemmän kansioden suunnitteluprosessiin. Toimintataulujen ja kansioden rakenne on hieman erilainen, ja tällöin myös niiden suunnitteluprosessit saattavat poiketa toisistaan. Kahden eri näkökulman ansiosta oli mahdollista saada monipuolista aineistoa.

5.1 Kuvatauluston sisällön suunnittelu

Molemmat haastateltavista kertoivat, että suunnittelun alussa he listaavat verbejä ja substantiiveja, joita kuvataulustoon tarvitaan.

Haastateltava 1 kertoi aloittavansa verbeistä, koska ne ovat yleensä heidän asiakkailleen vaikeimpia sanoja. Hän kertoi, että tämän takia yleensä verbeihin on tärkeämpää löytyä kuvasymboli kuin substantiiveihin, sillä substantiivit usein löytyvät esimerkiksi leikkitilanteesta jo itsessään, jolloin niitä pystyy osoittamaan. Hän mainitsi, että substantiivit ovat usein myös helpompia esimerkiksi pikapiirtää tai viitto.

(1) Mä lähden yleensä siitä, että mietin verbit, koska ne monesti ainakin meidän asiakkaillemme on niitä vaikeampia sanoja.

Haastateltava 2 kertoi aloittavansa substantiiveista, jonka jälkeen hän miettii niihin tarvittavat verbit. Esimerkiksi substantiiveihin telkkari ja musiikki voidaan miettiä tarvittavat verbit kuten katsoa ja kuunnella.

(2) Kyllä mä lähden varmaan substantiiveja miettimään. Sitten lähdetään miettimään niihin verbit.

Molemmat haastateltavista kertoivat, että he mieltivät substantiiveja ja verbejä ikään kuin pareina. He kertoivat, että substantiivilla tulisi aina olla jokin verbi parinaan, jotta kokonaisten lauseiden mallittaminen onnistuu. Molemmat haastateltavista pitivät mallittamista todella tärkeänä.

(2) Mallittaminen on tosi tärkeää, koska eihän se vastapeluri muuten tiedä, että mitä täällä on tai miten tämä toimii.

Haastateltava 1 mainitsi, ettei toimintataulussa välttämättä aina tarvitse olla verbiille substantiivia, mutta jokaiselle substantiiville tulisi aina löytyä jokin verbi, jotta mallittaminen lausetasoisesti on mahdollista.

(1) Mä aina mietin verbiä ja substantiivia sellaisena yhdistelmänä. Lähinnä niin päin, että verbiille ei tarvitse aina olla sitä substantiivia, koska niitä ei aina mahdu niin paljon, mutta jokaiselle substantiiville on joku verbi, mihin se yhdistyy, jolloin mä pystyn mallittamaan lausetasoisesti.

Haastateltava 1 kertoi, että on hyvä miettiä ajatuksen tasolla yksittäisiä sanoja ja lauseita, joita tietyssä tilanteessa käytetään ja tarvitaan. Hän kertoi käyttävänsä valmistamaansa toimintataulua ajatuksissaan siinä tilanteessa, mihin se on suunniteltu. Esimerkkinä haastateltava kertoi rakenteluleikin. Hän kertoi pohtivansa, millaista kieltä hän rakenteluleikin yhteydessä käyttää ja millaisia lauseita hän lapselle mallittaa. Tällä tavalla hän kertoi testaavansa, löytyykö taulusta tarvittavat sanat ja mitä valmiilla taululla pystytään kertomaan.

(1) Se on sellaista ajatuksella leikkimistä ja mieltii, että mitä mä pystyn tällä valmiilla taululla kertomaan.

Haastateltava 1 kertoi, että suunnittelun alussa hän yksinkertaisimmillaan kirjoittaa verbejä listaksi, joita kyseiseen tilanteeseen tarvitaan. Listan avulla hänelle hahmottuu se, kuinka paljon verbejä tarvitaan ja kuinka paljon jää tilaa muille sanaluokkien sanoille.

(1) Ihan yksittäisiä sanoja alan listaamaan listaksi, josta se alkaa hahmottumaan, että mulla menee verbeihin nyt tuon verran sanoja, että kuinka paljon tänne jää tilaa niille muille sanoille.

Haastateltava 1 kertoi, että kuitenkin nykyään enää harvoin tarvitsee suunnittelussa avukseen kynää ja paperia kirjoittaakseen sanalista, vaan suunnittelu tapahtuu enemmän ajatuksen tasolla. Hän koki, että sanalistan tekemisestä oli kuitenkin hyötyä hänelle silloin alussa, kun alkoi tehdä kuvataulustoja. Hän kertoi listaavansa sanoja joko käyttämällä kynää ja paperia tai kirjoittamalla niitä esimerkiksi Wordiin. Kun hän oli lisännyt kyseiset sanat tauluun, hän viivasi ne aina sitä mukaa yli.

(1) Nykyään enää harvoin tarvitsen sitä ns. fyysistä sanalista, että se on enemmän mulla ajatuksen tasolla. Silloin aluksi, kun aloittelin näiden tekemistä koin, että se oli mulle helpoin.

Haastateltava 2 kertoi käyttävänsä sanalista suunnittelussa tukena. Hän kertoi esimerkin, että irtokuvia vapaa-aikaan suunnitellessaan hän kirjoitti numerot 1-30 ylös ja lähti listaamaan vapaa-aikaan tarvittavia sanoja kuten Netflix ja YouTube.

(2) Vapaa-aikaan tarvittiin irtokuvia. Mä sanoin, että okei, 30 maksimissaan. Sitten mä kirjoitin numerot ja sieltä lähdettiin listaamaan Netflix, YouTube...

Molemmat haastateltavista kertoivat, että toimintatauluista ja kansioista löytyy aina ydinsanoja. Molemmat heistä mainitsivat yleisimmiksi ydinsanoiksi verbit olla, haluta, tykätä ja mennä. Haastateltava 1 mainitsi vielä näiden lisäksi verbit katsoa, nähdä ja tehdä.

(1) Niin sanotut ydinsanat löytyvät meillä aina lähes samoilta paikoilta kaikissa toimintatauluissa. Sellaisia tavallisia, kuten olla, haluta, tykätä, mennä, katsoa, nähdä, tehdä on ehkä kaikista tavallisimmat sanat.

Haastateltava 1 kertoi, että fraasien osuus toimintatauluissa on melko pieni, sillä hän pyrkii aina tarjoamaan lapselle lausetasoista mallia. Hän kertoi, että tavanomaisia ja yleisiä fraaseja, kuten "Tämä on kivaa", ei useinkaan lisätä, koska tällaisten lauseiden sanat ovat muutenkin tarpeellisia. Tällaiset sanat löytyvät jo muutenkin yksittäisinä sanoina taulusta, jolloin niitä pystytään käyttämään pu-

heen rinnalla valmiin lauseen sijaan. Haastateltava kertoi, että jos käytetään valmiita fraaseja, lapsi ei opi kuvien käyttöä niin, että osaisi muodostaa lauseen itse. Hän sanoi fraasien olevan joissakin tilanteissa hyviä, mutta yleisesti ne eivät tue oppimista samalla tavalla. Haastateltava kertoi, että jonkinlaisia valmiita kysymyslauseita hän saattaisi lisätä silloin, kun ei halua laittaa kaikkia kysymyksen sanoja yksittäisinä toimintatauluun, koska ne veisivät liikaa tilaa.

(1) Jos käytän valmiita fraaseja, ei opi sillä tavalla kuvien käyttöä, että osaisi muodostaa lauseen itse. Ei samalla tavalla tue tällaiset valmiit ruudut, vaikkakin ovat joissakin tilanteissa toki hyviä.

Molemmat haastateltavista kertoivat käyttävänsä Googlen hakua apuna silloin, kun toimintatauluun tai kansioon tarvittavasta tietystä aiheesta ei ole tarvittavasti tietoa tai kokemusta. Molemmat mainitsivat, että esimerkiksi lastenohjelmista on pitänyt ottaa enemmän selvää, jotta tarvittavat sanat saadaan lisättyä toimintatauluun tai kansioon.

(1) Paljon on joutunut tekemään esim. dinosauruksista tai lastenohjelmista, mistä ei itsellä ole mitään tietoa. Google on ihan hyvä apu siinä kohtaa.

(2) Olen mä välillä Googlettanut. On välillä silleen mitä nämä Ryhmähaun tyypit oikein tekevät? Että en viitsisi alkaa katsomaan Ryhmähauta. Mitä verbejä sinne tarvitaan, mitä ne koirat tekevät?

5.2 Yksilöllisyyden huomioiminen

Molemmat haastateltavat kertoivat, että kuvatauluston suunnittelun taustalla on aina asiakkaan yksilöllinen tarve, joka tulee ottaa huomioon. He kertoivat, että muun muassa asiakkaan kielelliset taidot ja fyysiset kyvyt esimerkiksi mahdolliset näönkäytön ongelmat vaikuttavat suunnitteluun.

(1) Totta kai siinäkin vaikuttaa se, kenelle se tehdään. Se on se ensimmäinen mitä mä mietin. Riippuen asiakkaasta, että mikä hänen tällainen kapasiteettinsa on. Asiakkaan yksilöllinen tarve on taustalla.

(2) Sehän on kiinni siitä taitotasosta. Kaikki on tosi yksilöllistä, mitä tehdään.

Haastateltava 1 kertoi, että silloin, kun toimintataulua suunnitellaan kenen tahansa käyttöön eikä vain tietylle asiakkaalle, siitä pyritään tekemään mahdollisimman hyvin kaikkia palveleva. Haastateltava kertoi, että kuvakoon tulisi olla sopusuhtainen ja toimiva heille, joilla on enemmän sanastoa käytössä, mutta myös heille, joilla sanastoa on vähemmän käytössä.

(1) Pyritään sellaiseen kultaiseen keskitiehen, semmoinen sopusuhtainen kuvakoko, joka toimii niille, joilla on jo vähän enemmän sanastoa ja niille, joilla ei ehkä ole niin paljoa sanastoa.

Haastateltava 2 kertoi, että aloittaa kuvatauluston suunnittelun haastatteleamalla asiakkaan perheen ja lähiympäristön, jolloin saa tietoa asiakkaasta. Hän kertoi, että haastattelun avulla saadaan tietää esimerkiksi mistä asiakas on kiinnostunut, onko hän koulussa vai päiväkodissa, keitä ihmisiä hänen ympärilleen kuuluu ja mitä asiakas tekee yleensä kotona. Hän koki haastattelun olevan tärkein osa kuvataulustojen suunnitteluprosessissa.

(2) Mä haastattelen perheen, lähiympäristön... Mistä se lapsi on kiinnostunut, siitä lähdetään rakentamaan sitä.

Haastateltava 2 kertoi, että kansiolta kommunikoinnin tulisi olla hauskaa ja mukavaa eikä pelkästään opettelua. Hän kertoi, että mitä enemmän kansiossa on yksilöityä sanastoa, sitä enemmän kansio tulee käyttöön. Haastateltava mainitsi toiminnanohjaukseen liittyvät kuvat. Hän kertoi, että vessassa käynnistä ja ruokailusta on ihan hyvä löytyä kuvat kansioista, mutta tällaiset toiminnanohjaukseen liittyvät kuvat eivät välttämättä tule käyttöön yhtä hyvin kuin esimerkiksi asiakasta erityisesti kiinnostava autoleikki. Lisäksi haastateltava kertoi, että usein kansioihin halutaan niin sanottuja kielto sivuja, jotka sisältävät esimerkiksi ilmaisun "Älä hypi". Hän painotti, että tällaisten kieltojen lisäksi tulee aina olla se, mitä voi tehdä.

(2) Kansio tulee sitä enemmän käyttöön, mitä enemmän siellä on yksilöityä sanastoa.

5.3 Vinkit aloittelijoille

Haastateltava 1 kertoi, että kuvatauluston suunnitteluprosessi kannattaa pitää loogisena heti alusta alkaen. Hän sanoi, että symboleja valitessa kannattaa päättää kerralla yksi tietty symboli, jota aikoo käyttää kaikissa tauluissa, jolloin sitä on helpompi käyttää. Hän kertoi, että käyttöä helpottaa myös se, että ydinsanat pyrittiin sijoittamaan kaikkiin tauluihin suurin piirtein samoille kohdille. Haastateltava kehotti myös hyödyntämään Suomessa myytäviä tuotteita ja katsomaan niistä mallia.

(1) Ehkä sellainen loogisuus kannattaa heti alusta alkaen... Kun vaikka valitsee symboleja, se symboli olisi aina sama.

(1) Helpoinhan on, että hyödyntää jotain olemassa olevia Suomessa myytäviä tuotteita ja katsoo, että mitä niissä käytetään ja käyttää niitä samoja.

Haastateltava 1 mainitsi loogisuuteen liittyen myös kuvien järjestyksen. Hän sanoi, että kuvat tulisi olla taulussa siinä järjestyksessä, miten lausetta lähdetään muodostamaan. Lisäksi haastateltava kertoi, että semanttisesti samanlaiset sanat, kuten vaatekappaleet, kannattaa laittaa vierekkäin, mikä helpottaa käyttöä.

(1) Että jos sulla on siellä erilaisia vaikka vaatekappaleita, ne ei ole siellä täällä, vaan että ne on yhtenä ryhmänä.

Haastateltava 2 kertoi, että visuaalisessa puolessa kannattaa olla tarkkana. Hän kertoi, että tunnekuvat ovat usein haastavia sellaiselle henkilölle, joka ei pysty lukemaan. Haastateltava kertoi, että asiakas saattaa ymmärtää kuvan eri tavalla, kuin kuvan valinnut henkilö. Haastateltava kertoi, että kuvia valitessa tämä kannattaa ottaa huomioon.

(1) Visuaalipuolella kannattaa olla tarkkana.

Haastateltava 2 sanoi, että pitää myös pohtia sitä, valitseeko kuvaksi valokuvan, PCS-kuvan vai jonkin muun. Hän kertoi, että valokuvia on hyvä käyttää silloin, kun esimerkiksi omalle kodille, pehmolelulle tai perheenjäsenille halutaan kuvat.

(2) Pitää myös miettiä, onko se PCS-kuva, onko se valokuva, onko se joku muu kuva?

6 RYHMÄHAASTATTELUN TULOKSET

Ryhmähaastattelusta saadusta aineistosta nousi teemoittelun kautta kolme pääteemaa. Pääteemat ovat kuvatauluston suunnittelutyökalun visuaalisuus, vahvuudet ja kehityskohteet sekä mihin kuvatauluston suunnittelutyökalu auttaa.

6.1 Kuvatauluston suunnittelutyökalun visuaalisuus

Opiskelijat kertoivat, että suunnittelutyökalun visuaalisessa puolessa toimivaa oli tekstilaatikoiden asettelut ja niiden sisältö sekä värit. Opiskelijoiden mielestä tekstilaatikoita oli helppo seurata, sillä ne olivat eri värisiä. Tekstilaatikoiden satunnaista asettelua ei koettu häiritsevänä. Opiskelijat kertoivat, että sanaluokkasarakkeet olivat sopivan kokoisia ja niitä oli riittävästi. Yksi opiskelija mainitsi, että oli hyvä, että kaikilla sanaluokilla oli sama määrä sarakkeita, vaikka adjektiiveja usein tuleekin paljon vähemmän kuin muiden sanaluokkien sanoja. Sanaluokkien sarakkeissa toimivaksi koettiin myös niiden värit, jotka olivat värikoodattuja samalla tavalla kuin ne kuvataulustoissa ovat. Opiskelijat sanoivat värien helpottavan sanojen hakemista sekä värikoodien ulkoaoppimista. Opiskelijoiden mielestä kuvatauluston suunnittelutyökaluun ei tarvitse lisätä ylimääräisiä, visuaalista ilmettä lisääviä koristekuvia, sillä niihin ”saattaisi jäädä jumittumaan”.

6.2 Vahvuudet ja kehityskohteet

Moni opiskelija kertoi, että kuvatauluston suunnittelutyökalu oli heidän mielestään looginen, monipuolinen sekä selkeä käyttää. Opiskelijoiden mielestä työkalu oli

helppolukuinen, sillä vinkit olivat nähtävissä suoraan työkalusta ilman usean dia-sarjan selaamista. Lisäksi tekstilaatikoiden sisällöt koettiin selkeiksi.

Kehityskohteiksi nousivat konkreettisten esimerkkien lisääminen ja kielioppimerkkien huomioiminen. Opiskelijoiden mielestä työkalussa olevat esimerkit olivat hyviä ja samanlaisia konkreettisia esimerkkejä toivottiin lisää. Kielioppisanastolle kaivattiin omaa saraketta muiden sarakkeiden joukkoon, jonne niitä halutessaan pystyisi lisäämään. Lisäksi opiskelijat toivoivat esimerkkikuvaa valmiista toimintataulusta. Opiskelijat ehdottivat, että kuva valmiista toimintataulusta voisi toimia esimerkkinä syntyvästä lopputuloksesta. Eräs opiskelija sanoi, että esimerkkikuvasta kävisi myös ilmi se, ettei kaikkia sanaluokkien sanoja tarvitsisi olla tasamäärä. Kuva voisi opiskelijoiden mielestä auttaa etenkin heitä, jotka ensimmäistä kertaa aloittavat kuvataulustojen suunnittelemisen ja valmistamisen.

Haastattelun aikana kaksi opiskelijaa esittivät toisistaan poikkeavat mielipiteet koskien kuvatauluston värejä. Yksi opiskelija ehdotti, että voisiko kahdesta eri näköisestä osiosta ”tehdä samaa sarjaa”, joissa toistuisivat samat värit. Toinen opiskelija kuitenkin kertoi, että häntä samat värit saattaisivat sekoittaa. Hän kertoi ajattelevansa värien kautta, joten häntä eri väriset osiot selkeyttivät.

6.3 Mihin kuvatauluston suunnittelutyökalu auttaa

Opiskelijat kertoivat, että kuvatauluston suunnittelutyökalu auttoi selkeyttämään omaa ajattelua, kun eri sanaluokkien sanat sai valmiiksi luokitella omiin sarakkeisiinsa. Valmiit sanaluokka sarakkeet auttoivat opiskelijoita miettimään tilannetta, johon kuvataulustoa ollaan tekemässä. Millaisia henkilöitä tilanteeseen liittyy, mitä tehdään ja missä sekä minkälaisia adjektiiveja tilanteessa tarvitaan? Yksi opiskelija mainitsi, että suunnittelutyökaluun ”voi vaan suoltaa kaiken”, mikä hänellä auttoi siihen, että ajatukset eivät harhailleet ja suunnittelu eteni helpommin.

Opiskelijoiden mielestä suunnittelutyökalussa on kohtia, jotka toimivat hyvinä muistutuksina ja herättivät heissä ajatuksia. Tällaisia olivat kohdat, joissa puhuttiin ydinsanaston muistamisesta ja yksilöllisyydestä. Yksi opiskelija kertoi, että

nämä kohdat olivat sellaisia, joita hän itse ei heti tajuaisi ajatella. Useampi opiskelija mainitsi lisäksi, että ”jokainen substantiivi tarvitsee kaverikseen verbin” -puhekupla oli hyvä muistutus. Esimerkkejä pidettiin toimivina.

Opiskelijat kokivat, että tässä vaiheessa suunnitteluun tarvitsee eniten tukea, ja suunnittelutyökalun avulla kuvatauluston tekeminen tuntui heistä varmemmalta. Opiskelijat sanoivat, että suunnittelutyökalu motivoi suunnitteluvaihetta ihan eri tavalla ja teki siitä huomattavasti helpompaa, kun puolet stressistä katosi.

7 KUVATAULUSTON SUUNNITTELUTYÖKALUN TEKOPROSESSI

Tässä opinnäytetyössä kuvataulustolla tarkoitamme kommunikointi- ja toimintatauluja, kommunikointikansioita sekä kommunikointitaulustoja. Kuvataulusto terminä kattaa kaikki edellä mainitut eikä siten rajaa opinnäytetyöstä syntyvän tuotteen käyttöä vain esimerkiksi toimintatauluihin tai johonkin tiettyyn taulustoon.

7.1 Opinnäytetyön kohderyhmä ja yhteistyötahot

Opinnäytetyömme tuote on suunnattu ensisijaisesti Diakonia-ammattikorkeakoulun kolmannen vuoden puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneiden tulkkiopiskelijoiden käyttöön. Tuote soveltuu käytettäväksi PUV04-opintojaksolle. Diakonia-ammattikorkeakoulun puhevammaisten tulkki -opintojen PUV04 Tulkkaus teknisillä apuvälineillä -opintojaksolla tutustutaan erilaisiin kommunikointilaitteisiin ja -ohjelmiin sekä harjoitellaan kuvataulustojen sisällön suunnittelemista ja valmistamista. (Opinto-opas, i.a.)

Opinnäytetyöstä syntyvästä tuotteesta hyötyvät ensisijaisesti puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneet tulkkiopiskelijat. Lisäksi tuotetta voidaan mahdolli-

sesti hyödyntää eri asteisissa koulutuksissa kuten erikoisammatti-, ammattikorke- sekä ylempi ammattikorkeakoulututkinnoissa. Kehittämämme tuote auttaa niitä, jotka vasta harjoittelevat ja tarvitsevat vinkkejä kuvataulustojen suunnittelu- prosessiin.

Opinnäytetyömme tilaajana toimii Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diakonia-ammattikorkeakoulussa voi opiskella muun muassa viittomakielen ja puhevammaisten tulkkausta. Koulutuksen tutkintonimike on tulkki (AMK). Opiskelija suuntautuu opintojen edetessä joko viittomakielen tai puhevammaisten tulkkaukseen. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a.)

Työelämäohjaajan olemme saaneet Kipinäkeskuksesta. Ajattelemme, että Kipinäkeskus yhteistyötahona on erinomainen, sillä heiltä löytyy paljon tietoa ja osaamista opinnäytetyömme aiheeseen liittyen. Kipinäkeskus on puheterapia-alan yritys, joka on erikoistunut muun muassa valmistamaan materiaalia, jota käytetään kommunikoinnin ja kielenkehityksen tukemiseen. Heidän tavoitteenaan on, että jokainen pystyisi osallistumaan yhdenvertaisesti omalla kommunikointimenetelmällään. Kipinäkeskuksella on paljon osaamista puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytössä. (Kipinäkeskus, i.a.-a.)

7.2 Alkuperäinen kuvatauluston suunnittelutyökalu

Diakonia-ammattikorkeakoulun puhevammaisten tulkkauksen PUV04 -opintojaksolla opiskelijat ovat käyttäneet lehtorin valmistamaa suunnittelutyökalua (Kuva 1. ja 2.) apuna kuvataulustojen sisällön suunnittelussa. Suunnittelutyökalu on ollut kaksiosainen. Toinen osa on tarkoitettu Grid 3- ja toinen GoTalkNow -kommunikointiohjelmalle. Suunnittelutyökalun osat ovat A4 kokoiselle paperille pystysuunnassa tulostettuina ja ne sisältävät erilaisia ruudukoita, tekstiä ja kuvan taulustosta. Suunnittelutyökaluun on listattuna muutamia asioita, joita tulisi ottaa huomioon kuvatauluston suunnitteluvaiheessa. Ruudukot eri sanaluokille auttavat tarvittavan sanaston keräämisessä. Isompiin ruudukoihin, soluihin, voi hahmotella kuvataulustoon tulevien sanojen ja kuvien paikkoja.

Alkuperäinen kuvatauluston suunnittelutyökalu on suunniteltu Grid 3- ja GoTalk-Now -kommunikointiohjelmille. Tässä opinnäytetyössä keskityimme valmistaamaan kuvatauluston suunnittelutyökalun opinnoissa käytettäville tietokonepohjaisille Grid 3- ja Boardmaker 6 ja 7-kommunikointiohjelmille, vaikka suunnittelutyökalu on sovellettavissa muidenkin ohjelmien käyttöön.

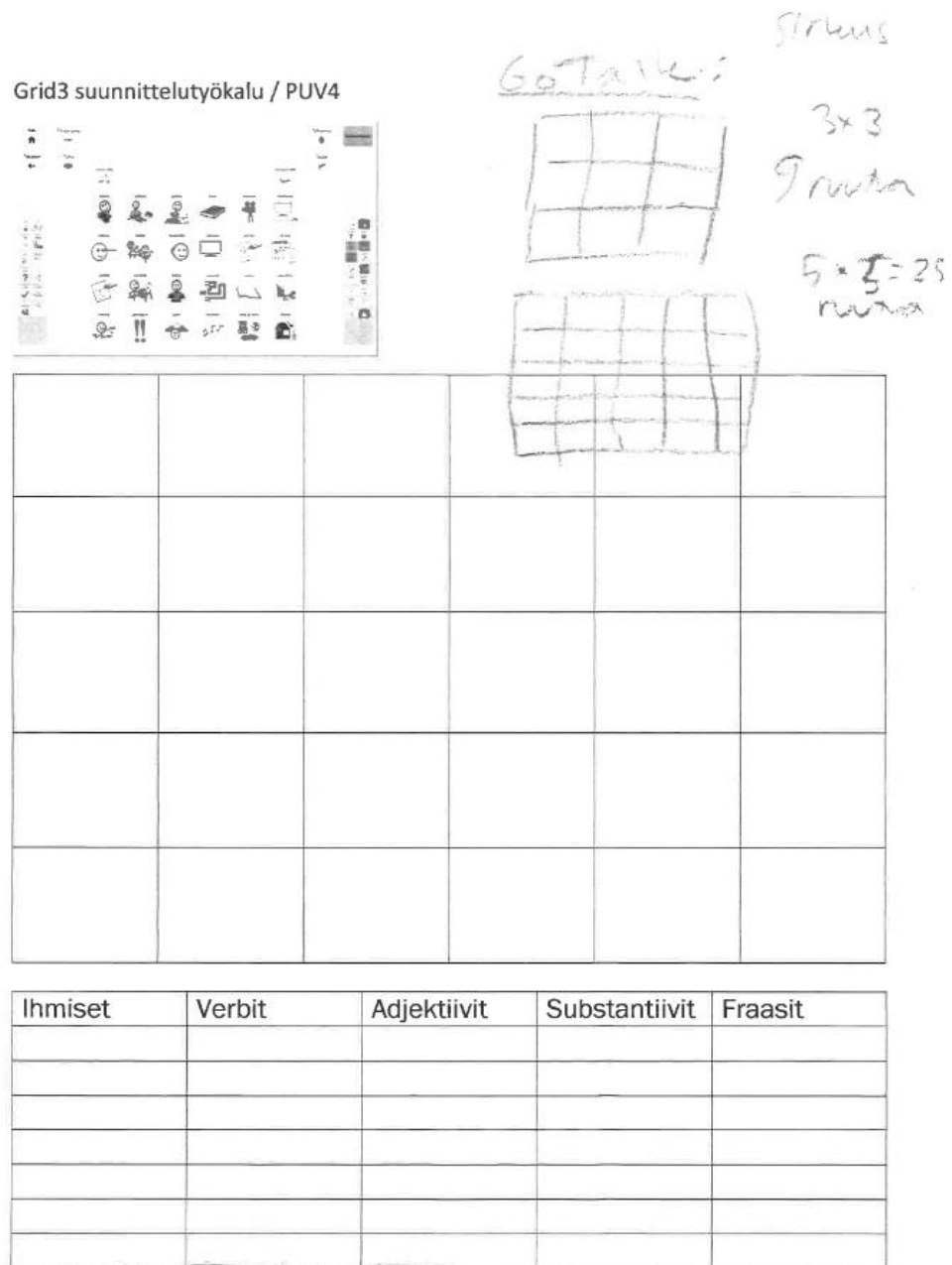
GoTalk suunnittelutyökalu / PUV4

1. Mieti riittävästi sanastoa, kerää sanasto ensin, esim. ihmiset, verbit, adjektiivit, substantiivit, fraasit
2. Mahdollisuus kysyä, kommentoida, kertoa, haluta
3. Ydinsanat!

4. Yläreunasta tai Taulukko / Hts

Ihmiset	Verbit	Adjektiivit	Substantiivit	Fraasit

Kuva 1. Alkuperäinen kuvatauluston suunnittelutyökalu

Kuva 2. Alkuperäinen kuvatauluston suunnittelutyökalu

7.3 Oppimateriaalin laatukriteerit

Kehittämämme kuvatauluston suunnittelutyökalu on ensisijaisesti suunnattu oppimateriaaliksi Diakonia-ammattikorkeakoulun puhevammaisten tulkkaukseen

suuntautuneille tulkkioiskelijoille. Työn tilaaja koki, että alkuperäinen kuvatauluston suunnittelutyökalu ei ollut laadullisesti riittävä pedagogisesta näkökulmasta, joten meidän tavoitteenamme oli ottaa huomioon myös pedagoginen laatu tuotetta kehittäessämme.

Pedagogisella laadulla tarkoitetaan sitä, että oppimateriaali tukee oppijan oppimista, aktivoi oppijan ajattelua sekä toimii luontevana osana opetusta ja opiskelua (Opetushallitus, i.a.). Pedagogiseen laatuun sisältyy lisäksi se, että oppimateriaali on visuaalisesti mielekäs ja toimiva kokonaisuus käyttää (Opetushallitus, 2006, s. 15).

Kehittämämme oppimateriaalin tarkoituksena on edistää tärkeitä oppimisen piirteitä tukevia asioita. Tärkeitä oppimisen piirteitä ovat muun muassa yhteisen työskentelyn tukeminen, oppijan oppimisen taitojen ja aktiivisuuden tukeminen sekä se, että oppimateriaalin sisältö on motivoivaa ja tuloksia tuottavaa (Opetushallitus, i.a.).

7.4 Kuvatauluston suunnittelutyökalun sisällön suunnittelu

Teemahaastatteluista saatujen tulosten perusteella lähdimme kehittämään valmistamaamme oppimateriaalia. Aloitimme tuotteen suunnittelun lokakuussa 2022 teemahaastattelujen jälkeen. Lähdimme suunnittelussa ensimmäisenä liikkeelle kokoamalla teemahaastatteluista saatua aineistoa ajatuskartan muotoon. Jaottelimme tärkeimmät asiat eri teemojen alle, joita olivat sanaluokat, sanasto, kuvat, fraasit, kommunikointi ja yksilöllisyys. Asiantuntijoiden esittämät tärkeät huomiot kuvatauluston suunnitteluprosessista ohjasivat vahvasti tuotteen suunnittelua, mutta myös oma kokemuksemme ja opintojen aikana saamamme tieto vaikutti tiettyihin päätöksiin tuotteen sisällöstä.

Kävimme läpi muutamia eri vaihtoehtoja siitä, millä ohjelmalla aiomme valmistaa kuvatauluston suunnittelutyökalun. Päädyimme valmistamaan suunnittelutyökalun Boardmaker 7 –ohjelmalla. Boardmaker 7 on meille molemmille vieraampi

ohjelma, sillä opintojemme aikana on keskitytty enemmän muiden ohjelmien kuten Boardmaker 6 ja Grid 3 käyttöön. Tuotteen valmistaminen Boardmaker 7:lla antoi meille mahdollisuuden päästä kehittymään sen käytössä.

Päätimme suunnittelutyökalun olevan kaksiosainen. Tällöin tuote on mahdollisimman selkeä, ja vinkeille ja sanaluokkataulukolle on riittävästi tilaa. Tavoitteenamme oli tehdä tuotteesta tiivis, jotta siitä on nopea poimia itselleen tarpeelliset vinkit kuvatauluston suunnittelua varten. Toisesta osasta löytyy vinkit kuvatauluston suunnittelemiseen ja toisesta sanaluokkataulukko, johon pystyy listamaan sanoja.

Alkuperäisessä kuvatauluston suunnittelutyökalussa mielestämme toimivia asioita olivat sanaluokkataulukko sekä numeroidut muistutukset ja vinkit. Halusimme säilyttää nämä myös uudessa suunnittelutyökalussa, kuitenkin hieman erilaisessa muodossa. Teemahaastatteluissa tuli ilmi, että myös haastattelumme asiantuntijat ovat käyttäneet sanalista apunaan kerätessään sanastoa kuvataulustoihin. Tämä tuki meidän päätöstämme siitä, että sarakkeista koostuva sanaluokkataulukko olisi hyvä olla suunnittelutyökalussa.

Sanaluokkataulukossa esiintyvät sanaluokat asetimme samaan järjestykseen kuin ne esiintyvät yleisesti kuvataulustoissa. Sanaluokat ovat lisäksi värikoodattuja kuvataulustoissa esiintyvien värien mukaan. Subjektit ovat sinisellä, verbit punaisella, adjektiivit vihreällä, substantiivit keltaisella ja fraasit valkoisella. Teemahaastatteluissa nousi esille sanaluokkien värit sekä niiden oikea järjestys kuvataulustossa. Tämän takia halusimme ottaa ne huomioon suunnittelutyökalussa. Värien tarkoituksena on helpottaa taulukon käyttöä sekä tukea eri sanaluokkien värien muistamista. Taulukon alapuolelle lisäsimme muutaman sarakkeen, joihin pystyy keräämään esimerkiksi erilaisia fraaseja.

Halusimme suunnittelutyökaluun jotain aktivoivia ja ajatuksia herättäviä kohtia. Teemahaastatteluissa keskusteltiin ajatusleikin hyödyntämisestä. Lisäsimme kohdan, jossa kehoitetaan käymään ajatusleikin avulla läpi tilannetta, johon kuva-

taulustoa ollaan suunnittelemassa. Koimme tärkeäksi myös lisätä suunnittelutyökaluun kohdan ”jokainen substantiivi tarvitsee kaverikseen verbin”, sillä tämä huomio oli meille uutta ja koimme sen olevan hyödyllinen tieto jakaa.

Sisällön lisäksi kiinnitimme erityistä huomiota tuotteen visuaalisuuteen. Kiinnitimme huomiota väreihin, kirjasintyyliin ja tekstien aseteluun. Varmistimme värien ja kontrastien toimivuuden sekä fontin näkyvyyden tulostamalla tuotteesta testiversioita sekä värillisinä että mustavalkoisina. Tavoitteenamme oli, että tuotteesta saadaan selkeä ja toimiva kokonaisuus.

Kehittämässämme kuvatauluston suunnittelutyökalussa olevat asiat ovat kaikki sellaisia, jotka nousivat esiin teemahaastatteluissa ja jotka koimme tärkeimmiksi asioiksi kuvatauluston suunnittelun kannalta.

7.5 Kuvatauluston suunnittelutyökalun hiominen palautteiden pohjalta

Keräsimme palautetta ja kehitysideoita kuvatauluston suunnittelutyökalun ensimmäisestä versiosta puhevammainen tulkkauskeskukseen suuntautuneilta tulkkiopiskelijoilta. Palautetta keräsimme ryhmähaastattelun muodossa. Haastattelusta saatujen palautteiden pohjalta teimme muutamia muutoksia ja lisäyksiä oppimateriaalin ensimmäiseen versioon. Pyysimme palautetta myös työelämäohjaajaltamme.

Opiskelijat ehdottivat, että suunnittelutyökaluun voisi lisätä esimerkkikuvan valmiista toimintataulusta. Myös työelämäohjaajamme oli samaa mieltä, että suunnittelutyökalussa voisi olla kuva valmiista toimintataulusta, jotta vinkit konkretisoituvat suunnittelutyökalua käyttävälle. Saimme työelämäohjaajaltamme luvan käyttää Kipinäkeskuksen valmistamaa toimintataulua esimerkkikuvana tuotteessamme. Toimintataulu on valmistettu rakenteluleikkiä varten. Esimerkkikuvan ideana on näyttää mallia siitä, millainen lopputulos voi olla.

Opiskelijat toivoivat myös kielioppisanastolle omaa saraketta muiden sanaluokkien lisäksi, joten lisäsimme sellaisen suunnittelutyökaluun. Teimme kielioppisarakkeesta harmaan, sillä kielioppimerkit esiintyvät yleisesti kuvataulustoissa harmaalla värillä.

Halusimme suunnittelutyökaluun kohdan, joka kannustaisi opiskelijoita työskentelemään yhdessä. Lisäsimme kohdan, joka kehottaa testaamaan valmistettua kuvataulustoa jonkun toisen kanssa. Parin tai pienen ryhmän kanssa voi kuvitella olevansa siinä tilanteessa, johon kuvataulusto on suunniteltu. Jos kuvataulusto on suunniteltu esimerkiksi lääkärikäyntiä varten, voi toinen parista ottaa lääkärin roolin ja toinen kuvataulustoa käyttävän asiakkaan roolin. Tällä tavalla saadaan selville, onko kuvataulustolla mahdollista kommunikoida juuri kyseisessä tilanteessa. Yhdessä työskenteleminen herättää keskustelua opiskelijoiden välillä, ja voi parhailtaan synnyttää uusia ideoita ja ajatuksia. Yhdessä työskentelemisen avulla voidaan saada aikaan entistä toimivampi kuvataulusto. Yhdessä työskenteleminen tukee myös oppimista. Lisäsimme kohtaan muutamia kysymyksiä, joiden tarkoituksena on saada herätettyä ajatuksia suunnittelutyökalun käyttäjässä. Testauksen yhteydessä ohjataan pohtimaan, onko kuvataulustolla mahdollista kysyä, kommentoida ja kertoa, onko sanoja sopiva määrä sekä ovatko kuvat toimivia.

Olimme kirjoittaneet suunnittelutyökalun ensimmäiseen versioon yhtenä vinkkinä, että vastakohtat tulevat vierekkäin. Työelämäohjaajamme korjasi, että vastakohtat tulevat päällekkäin. Hän kertoi, että toimintataulujen ja kansioiden sanasto kootaan sarakkeittain, jolloin vastakohtat tulevat aina päällekkäin. Korjasimme tämän.

Työelämäohjaajamme ehdotti, että voisimme lisätä suunnittelutyökaluun kohdan, jossa kerrotaan, että valmiita pohjia kannattaa hyödyntää kuvataulustoja valmistaessa. Tällöin kuvataulustoa ei aina tarvitse tehdä aivan alusta asti itse. Koimme tämän hyvänä ehdotuksena ja lisäsimme sen suunnittelutyökaluun.

Näiden lisäksi teimme muutamia muutoksia suunnittelutyökalun visuaaliseen ulkoasuun sekä joidenkin lauseiden rakenteisiin. Sisällön järjestys muuttui hieman

ensimmäisestä versiosta, jotta saimme kehitysehdotukset lisättyä suunnittelutyökaluun.

7.6 Valmis kuvatauluston suunnittelutyökalu

Kuvatauluston suunnittelutyökalu (Liite 5) on oppimateriaali, jonka tarkoituksena on auttaa hahmottamaan kuvataulustojen suunnitteluprosessia. Suunnittelutyökalu on ensisijaisesti suunniteltu puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneiden tulkkio opiskelijoiden käyttöön, mutta siitä voivat hyötyä muutkin kuvataulustojen suunnittelua harjoittelevat. Oppimateriaalia voidaan hyödyntää sekä tuntityöskentelyn tukena että itsenäisesti työskennellen.

Oppimateriaali koostuu kahdesta erillisestä osasta. Toinen osa koostuu taulukoista, joihin voi listata kuvataulustoon tulevia eri sanaluokkien sanoja. Sanaluokkataulukko on tehty riittävästi sarakkeita jokaiselle sanaluokalle, jotta taulukkoon voidaan listata useita sanoja. Näistä voidaan myöhemmin karsia tarpeettomat sanat pois ja lisätä kuvataulustoon vain oleellimmat.

Toinen osa sisältää vinkkejä suunnittelemiseen sekä pohdintaa herättäviä kysymyksiä, joiden avulla oman kuvatauluston toimivuutta voi testata. Oppimateriaali on tarkoitettu tulostettavaksi, jotta siihen pystyy listaamaan sanoja ja tekemään tarvittaessa omia merkintöjä. Oppimateriaali on suunniteltu tulostettavaksi värillisenä, mutta sitä voidaan käyttää myös mustavalkoisena.

Kuvatauluston suunnittelutyökalun toisen osan alussa on ohjeteksti, joka kertoo, mihin ja millä tavalla materiaali on tarkoitettu käytettäväksi. Vinkit ja ohjeet ovat otsikoitu ja ryhmitelty omiin osioihinsa, jotta materiaalia on mahdollisimman helppo ja nopea käyttää. Oppimateriaalissa on säilytetty tietynlainen looginen järjestys vinkeille, mutta käyttäjää ei ohjata noudattamaan tiettyä etenemisjärjestystä. Oppimateriaalilla ei haluta ohjata käyttäjän tekemistä liikaa, vaan annetaan vapaus omaan ajatteluun ja aiheen sisäistämiseen.

Olemme olleet yhteydessä PUV04 opintojakson tuleviin lehtoreihin sähköpostin välityksellä ja esitelleet kehittämämme oppimateriaalin heille. Kerroimme oppimateriaalin käyttötarkoituksesta osana kyseistä opintojaksoa. Oppimateriaalin lisäksi liitimme sähköpostiviestiin tiedoston, jossa esittelimme tuotteen tarkemmin.

8 POHDINTA

Kolmannen vuoden puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneilta tulkkio opiskelijoilta saadun palautteen perusteella voimme todeta, että onnistuimme saavuttamaan asettamamme tavoitteen. Tavoitteenamme oli tehdä oppimateriaalista sellainen, että se auttaa tulevia puhevammaisten tulkkio opiskelijoita hahmottamaan kuvataulustojen suunnittelu- ja tekoprosessia. Kehittämämme oppimateriaali sai positiivisen vastaanoton opiskelijoilta. Opiskelijat kertoivat, että oppimateriaali toi varmuutta ja motivaatiota kuvatauluston suunnitteluprosessiin. Lisäksi opiskelijat kokivat, että esimerkkien ja ajatuksia herättävien kohtien avulla suunnitteluprosessi eteni helpommin. Tämän perusteella voimme tehdä johtopäätöksen siitä, että oppimateriaali tukee oppimista ja auttaa hahmottamaan kuvataulustojen suunnitteluprosessia.

Opiskelijat kertoivat, että Diakonia-ammattikorkeakoulun Turun-kampuksen toiminnan siirtyminen Helsinkiin on tuonut muutoksia ja vaikuttanut myös PUV04 opintojaksoon muun muassa lehtorin vaihduttua. Opiskelijat kokivat, että muutokset ovat aiheuttaneet epävarmuutta kuvataulustojen suunnittelun oppimiseen, joten oppimateriaali toi tarvittavaa tukea kuvataulustojen suunnittelun harjoitteluun.

Opiskelijoilta saadun palautteen perusteella voimme päätellä, että olimme onnistuneet huomioimaan asettamamme pedagogiset laatu kriteerit oppimateriaalia kehittäessämme. Oppimateriaalissa olimme huomioineet oppijan ajattelun aktivoimisen lisäksi visuaalisuuden sekä yhteiseen työskentelyyn kannustamisen.

Kolmannen vuoden puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneet tulkkio opiskelijat osoittautuivat sopivaksi oppimateriaalin testiryhmäksi. Opiskelijoilta saimme autenttisen palautteen oppimateriaalin toimivuudesta. Oppimateriaali on suunnattu ensisijaisesti heidän käyttöönsä, joten palautteen saaminen juuri tuotteen kohderyhmältä hyödytti meitä oppimateriaalia kehittäessämme.

Mikäli oppimateriaali tulee käyttöön tulevilla puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneilla tulkkiopiskelijoilla, se voi vaikuttaa positiivisesti suunnitteluprosessin hahmottamiseen ja parhaimmassa tapauksessa kehittää kuvataulustojen laatua. Se, tuleeko oppimateriaali opiskelijoiden käyttöön todellisuudessa, riippuu opintojakson lehtoreista. Oppimateriaalia voi hyödyntää myös itsenäisesti, mutta oppimateriaalin tunnettavuus vaatii sen, että oppimateriaalista kerrotaan tuleville opiskelijoille. Opintojakson lehtorin Sonja Rostedin (henkilökohtainen tiedonanto 24.3.2023) mukaan oppimateriaalia tullaan varmasti hyödyntämään ja jakamaan opiskelijoille opintojakson aikana. Tämä on tilanteena ideaali, sillä työmme tarkoituksena on ollut kehittää oppimateriaali ensisijaisesti juuri opiskelijoiden käyttöön.

Opinnäytetyömme kautta olemme saaneet sellaista osaamista, jota voimme tulevaisuudessa jakaa ja hyödyntää työelämässä. Asiantuntijoiden kanssa käydyt keskustelut avarsivat ajatteluamme siitä, mitä kaikkea pitää osata ottaa huomioon kuvataulustojen suunnitteluprosessissa. Tulevaisuudessa työelämässä voimme päästä suunnittelemaan ja valmistamaan kuvataulustoja esimerkiksi AAC-ohjaajina, jolloin voimme hyödyntää opinnäytetyöprosessin aikana kehittyntä asiantuntemustamme erilaisten kuvataulustojen suunnittelussa. Ennen kaikkea opinnäytetyömme ansioista saimme itsevarmuutta kuvataulustojen suunnitteluprosessiin.

Opinnäytetyöprosessin aikana syntyi ajatus siitä, että fyysisestä oppimateriaalista voitaisiin valmistaa myös sähköinen versio tai tulevalle lehtorille voitaisiin tehdä jonkinlainen pedagoginen ohje siitä, kuinka oppimateriaalia voidaan hyödyntää osana opetusta. Jouduimme kuitenkin aikataulullisista syistä tekemään päätöksen siitä, että pitäydymme alkuperäisessä suunnitelmassamme kehittää fyysinen oppimateriaali ensisijaisesti opiskelijoiden käyttöön. Aiemmin mainitut ehdotukset olisivat mahdollisia kehitysideoita tulevaisuuteen. Nykypäivänä oppimateriaalit siirtyvät yhä enemmän sähköiseen muotoon, joten myös meidän kehittämämme oppimateriaali saattaisi palvella sähköisenä paremmin. Sähköiseen oppimateriaaliin olisi mahdollista lisätä muun muassa esimerkkivideoita tai laa-

jempia tehtäviä, joiden avulla kuvataulustojen suunnittelua voisi harjoitella. Fyysinen oppimateriaali, jonka päädyimme valmistamaan, on kuitenkin tilankäytöltään melko rajallinen.

Saimme kehitettyä oppimateriaalia, joka auttaa hahmottamaan kuvataulustojen suunnittelu- ja tekoprosessia sekä tukee oppimista. Opinnäytetyön ja kehittämämme oppimateriaalin avulla saimme tuotua asiantuntijoilta saadun hiljaisen tiedon näkyväksi. Asiantuntijoista välittyi se, että kokemuksen karttuessa kuvataulustot syntyvät intuition kautta. Kuitenkin alkuvaiheessa harjoitellessa kuvataulustojen suunnittelua on hyvä olla jokin malli, joka ohjaa ajatteluprosessia ja on työskentelyn tukena. Toivomme, että oppimateriaali antaa tuleville opiskelijoille itsevarmuutta suunnitella ja valmistaa erilaisia kuvataulustoja opintojen eri vaiheissa sekä tulevaisuudessa työelämässä.

LÄHTEET

- Assesstiveware. (13.5.2019). *4 things every AAC system needs*. <https://www.assesstiveware.com/learn-aac/select-a-balanced-aac-system>
- Battye, A. (2018). *Who's afraid of AAC?: The UK guide to augmentative and alternative communication*. Routledge.
- Code-Q. (i.a.-a). *DialoQ Talk*. Saatavilla 28.10.2022 <https://www.code-q.fi/dialoq/dialoq-talk/>
- Code-Q. (i.a.-b). *Tietoa meistä*. Saatavilla 28.10.2022 <https://www.code-q.fi/tietoa-meista/>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Tulkki (AMK), viittomakielen ja puhevammaisten tulkkaus*. Saatavilla 4.1.2023 <https://www.diak.fi/hakeminen/koulutukset/amk/tulkki-viittomakieli-tulkkaus/>
- Eskola, J., & Suoranta, J. (2005). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Gavrilov, T. (2020). Kuvakommunikointi kuuluu kaikille. *UAS Journal*, (3) 2020. <https://uasjournal.fi/3-2020/kuvakommunikointi-kuuluu-kaikille/>
- Haltija. (i.a.). *Boardmaker 7*. Saatavilla 23.9.2022 https://www.haltija.fi/tuotteet/kommunikointi-ja-nako/kommunikoinnin-apuohjelmat/boardmaker-7/?gclid=EAlaIQobChMlvYvp2umq-glVE6SyCh1mqw9HEAAYASAAEgLkyfD_BwE
- Heister Trygg, B., & Rautakoski, P. (2010). *Graafinen kommunikointi: Esineet, kuvat ja symbolit puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa*. Kehitysvammaliitto ry.
- Helakorpi, S. (1999). *Opinnäytetyö ja tutkimustoiminta ammattikorkeakouluissa*. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Huhtanen, K. (2005). Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa vuosituhaten taitteessa. Kehitysvammaliitto, oppimateriaalikeskus.
- Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J., Aho, A. L., & Granfelt, R. (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.

- Kajo apuvälineet. (i.a.-a). *Boardmaker*. Saatavilla 23.9.2022
<https://www.kajo.fi/tuotteet/ohjelmistot/boardmaker>
- Kajo apuvälineet. (i.a.-b). *Grid for iPad*. Saatavilla 18.4.2023
<https://www.kajo.fi/tuotteet/ohjelmistot/grid-for-ipad>
- Kananen, J. (2012). *Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kari, O., Niskanen, T., Lehtonen, H., & Arslanoski, V. (2013). *Kuntoutumisen tukeminen (1. p.)*. Sanoma Pro.
- Kehitysvammaliitto. (i.a.-a). *Kommunikoinnin apuvälineet*. Saatavilla 19.4.2023
<https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/tietoa/kommunikoinnin-apuvälineet/>
- Kehitysvammaliitto. (i.a.-b). *Kommunikointi- ja kuvanteko-ohjelmat*. Saatavilla 19.4.2023
<https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/koulutus/kommunikointiohjelmat/>
- Kipinäkeskus. (5.10.2022). *Kommunikoinnin apuvälineet Suomessa – Mitä kommunikoinnin apuvälineitä Suomessa on käytössä?* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=shDlx9hTg_k
- Kipinäkeskus. (i.a.-a). *Etusivu*. Saatavilla 27.3.2022 <https://www.kipinakeskus.fi/fi/>
- Kipinäkeskus. (i.a.-b). *Ydinsanastotaulu Jätti*. Saatavilla 17.3.2022
<https://www.kipinakeskus.fi/tuotteet/toiminta-ja-leikkitaulut/ydinsanastotaulu-jatti/>
- Kipinäkeskus. (i.a.-c). *Kommunikointitaulustot*. Saatavilla 23.1.2023
<https://www.kipinakeskus.fi/tuotteet/kommunikointitaulustot/>
- Marden, J. (14.5.2015). *Teaching with core words: building blocks for communication*. <https://www.assistiveware.com/blog/teaching-core-words-building-blocks-communication-and-curriculum>
- Niilo Mäki -instituutti, Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T., Ketonen, R. & Vehniäinen, J. (2014). *Joko se puhuu?: Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (4. uud. p.). PS-kustannus.
- Niittyinperä, U. (i.a.). *PUV04 BM* [PowerPoint-diat]. Diakle.
<https://diakle.diak.fi/login/index.php>

- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. Oxford University Press.
- Opetushallitus. (i.a.). *E-oppimateriaalin laatukriteerit*. Saatavilla 10.1.2023 <https://www.oph.fi/fi/julkaisut/e-oppimateriaalin-laatukriteerit>
- Opetushallitus. (2006). *Verkko-oppimateriaalin laatukriteerit*. Edita Prima Oy, Helsinki. <http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/TIES462/Materiaalit/laatukriteerit.pdf>
- Opinto-opas. (i.a.). *Tulkki (AMK), viittomakielen ja puhevammaisten tulkkkaus*. Saatavilla 16.5.2022 <https://opinto-opas.diak.fi/fi/43204/fi/47045>
- Papunet. (19.2.2019). *Kerronta avainsanoilla tai lauseenomaisesti*. <https://papunet.net/tietoa/kerronta-avainsanoilla-tai-lauseenomaisesti>
- Papunet. (1.6.2020a). *Kommunikointi apuvälineillä*. <https://papunet.net/tietoa/kommunikointi-apuvalineella>
- Papunet. (21.1.2022b). *Kommunikointiohjelma*. <https://papunet.net/tietoa/kommunikointiohjelma>
- Papunet. (22.2.2022a). *Kommunikointitaulu*. <https://papunet.net/tietoa/kommunikointitaulu>
- Papunet. (23.6.2020c). *Kommunikointikansio*. <https://papunet.net/tietoa/kommunikointikansio>
- Papunet. (8.10.2020b). *Kommunikointiohjelmat PC-tietokoneille*. <https://papunet.net/tietoa/kommunikointiohjelmat-pc-tietokoneille>
- Ruusuvuori, J., Nikander, P., & Hyvärinen, M. (2010). *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.
- Salminen, A. (2010). *Apuvälinekirja* ([Uud.] p.). Kehitysvammaliitto, Oppimateriaalikeskus Opike.
- Selkoseks. (i.a.). *Kommunikointitaulut keskustelun tukena*. Saatavilla 30.1.2023 <https://selkoseks.fi/kommunikointitaulut/>
- Tikoteekki-verkosto. (i.a.-b). *Kommunikointiohjelmat*. Saatavilla 23.9.2022 <https://tikoteekkiverkosto.fi/apuvalineiden-saatavuus/laitteet/kommunikointiohjelmat/>
- Tikoteekki-verkosto. (i.a.-a). *Kommunikointitaulut ja –kansiot*. Saatavilla 19.4.2023 <https://tikoteekkiverkosto.fi/apuvalineiden-saatavuus/kommunikointitaulut-ja-kansiot/>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (5. uud. p.). Tammi.

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1. Teemahaastattelun saatekirje

HYVÄ VASTAANOTTAJA

Olemme kaksi puhevammaisten tulkkiohjaajaa Turun Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötämme, johon tarvitsimme yhden vapaaehtoisen AAC-ohjaajan tai puhevammaisten tulkin haastateltavaksi. Haastateltavalla tulisi olla kokemusta kuvataulustojen suunnittelemisesta ja valmistamisesta Boardmaker 6 tai Grid3 –ohjelmilla. Opinnäytetyö valmistuu keväällä 2023.

OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tavoitteenamme on selvittää, millainen kuvataulustojen suunnitteluprosessi alan asiantuntijalla on. Haluamme selvittää, syntyvätkö kuvataulustot intuition kautta vai onko asiantuntijalla jokin valmis kaava suunnitteluun. Haastattelusta saadun aineiston avulla lähdemme valmistamaan materiaalia Turun Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkkauksen koulutukseen. Opetusmateriaalia hyödynnetään puhevammaisten tulkkauksen koulutuksessa.

HAASTATTELU

Haastattelu toteutetaan teemahaastatteluna. Haastattelu voidaan toteuttaa sekä etänä että ennalta sovitussa paikassa. Tarkemmasta haastattelun toteutuksesta voimme sopia yhdessä haastateltavan kanssa myöhemmin.

Toivomme, että haastateltava voisi mallintaa omaa työskentelyään ja kertoisi, kuinka kuvatauluston suunnittelu hänellä etenee. Havainnoimme ja teemme muistiinpanoja tästä. Haastattelutilanne videoidaan meidän omaan käyttöömme. Haastatteluaineisto tullaan poistamaan heti opinnäytetyön valmistuttua. Emme paljasta haastateltavan nimeä tai muita arkaluontoisia asioita.

AIKATAULU

Haastattelun ajankohta on syys-lokakuun aikana. Tarkemmasta aikataulusta sovimme haastateltavan kanssa lähempänä haastattelun ajankohtaa. Toivomme yhteydenottoa xx.xx.2022 mennessä.

Jos sinulla heräsi kysymyksiä haastattelusta tai opinnäytetyöstämme, kerromme mielellämme lisää. Meihin voit ottaa yhteyttä sähköpostitse:

jenna.karhu@student.diak.fi

Malla.Tavaststjerna@student.diak.fi

Kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin

Jenna Karhu & Malla Tavaststjerna

LIITE 2. Teemahaastattelun runko

TEEMAHAASTATTELURUNKO

ESITTELY

Nauhoitus

Luvat, anonymiteetti

Opinnäytetyön tarkoitus/tavoite

TAUSTATIEDOT

Ammatti

Kokemus

Kokemus kuvataulustojen suunnittelusta

KUVATAULUSTON SUUNNITTELU

Suunnitteluprosessit

Tärkeät huomiot ennen kuvatauluston tekoa

KUVATAULUSTON VALMISTAMINEN

Tavat, rutiinit

Vinkit aloittelijoille

Ydinsanat

KUVATAULUSTON ARVIOINTI

Arviointi, miten arvioidaan?

MITÄ MUUTA HALUAISIT KERTOA?

LIITE 3. Ryhmähaastattelun kysymykset

Ryhmähaastattelu opiskelijoille 11.11.2022

Kysymykset:

1. Mikä suunnittelutyökalussa mielestänne toimi? Mikä ei toiminut?
2. Oliko suunnittelutyökalusta oppimisen kannalta hyötyä? Miten se toimi oppimisen tukena?
3. Minkälaisia kehitysideoita antaisitte?
4. Vapaa sana.

Tukimateriaalia keskusteluun

1. Puuttuiko suunnittelutyökalusta jotain? Mitä?
2. Oliko suunnittelutyökalussa jotain ylimääräistä/tarpeetonta?
3. Huomioita suunnittelutyökalun visuaalisesta ilmeestä?

LIITE 4. Tutkimuslupapäätös

Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy

Päätös

Yliopettaja, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys

02.11.2022

35/2022

Tutkimusluvan myöntäminen päivitetty, J.K. ja M.T.

657/13.02.02/2022

Esittely	<p>Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkki (AMK), viittomakielen ja puhevammaisten tulkkaus -opiskelijat Jenna Karhu ja Malla Tavaststjerna hakevat tutkimuslupaa opinnäytetyöhönsä "Kuvatauluston suunnittelutyökalu" liittyvään tutkimukseen. Kyseessä on päivitetty hakemus liitteineen, siksi haetaan uutta lupaa.</p> <p>Työn tarkoituksena on valmistaa kuvatauluston suunnittelutyökalu opetuskäyttöön. Valmistetun tuotteen tarkoitus on auttaa kuvataulustojen suunnitteluprosessissa. Tavoitteena on selvittää, millainen kuvataulustojen suunnitteluprosessi alan asiantuntijoilla on. Tavoitteena on myös valmistaa alkuperäistä suunnittelutyökalua toimivampi ja visuaalisesti miellyttävämpi versio.</p> <p>Palautetta ja kehitysideoita kehitetystä työkalusta kerätään Diakin puhevammaisten tulkkioiskelijoilta ryhmähaastattelulla. Haastattelun suunniteltu toteutumisajankohta on marraskuu 2022. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua huhtikuuhun 2023 mennessä.</p>
Esittelijä	Heini Hassel
Esitys	Tutkimuslupa myönnetään/hylätään.
Päätös	Tutkimuslupa myönnetään esityksen mukaisesti.
Päiväys ja allekirjoitus	02.11.2022 Yliopettaja, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys Marja Katisko
Liitteet	Tutkimus- ja kehittämistyön lupahakemus, päivitetty Aineistonhallintasuunnitelma, päivitetty Tietosuojaa koskeva vaikutusten arviointi, päivitetty Opinnäytetyön suunnitelma Ryhmähaastattelukysymykset
Jakelu	Jenna Karhu, Malla Tavaststjerna Marja Katisko

KUVATAULUSTON SUUNNITTELUYÖKALU

Tämä kuvatauluston suunnittelutyökalu toimii apunasi sekä fyysisiä toimintatauluja että tietokonepohjaisia kommunikointitaulustoja suunnitellessasi. Tähän on koottu asioita, jotka on hyvä ottaa huomioon kuvataulustojen suunnitteluvaiheessa. Voit poimia itsellesi tarpeelliset vinkit käyttöön.

Mukavia suunnitteluhetkiä!

Psst!
Jokainen substantiivi tarvitsee kaverikseen verbin, jotta lauseiden muodostaminen onnistuu.

SANALUOKKIEN VÄRIT

sininen = subjektit, ihmiset
punainen = verbit, tekeminen
vihreä = adjektiivit, kuvailevat
keltainen = substantiivit, asiat/esineet
valkoinen = kysymykset, fraasit, määreet (esim. paljon/vähän)
harmaa = kielioppi, surffaus, kiellot

SANASTO

1. Muista sanaluokkien oikea järjestys
2. Vastakohtat päällekkäin (esim. kylmä - kuuma)
3. Saman aiheen sanat yhtenä ryhmänä (esim. vaatteet)

YKSILÖLLISYYS

1. Kenelle? Tee motivoiva ja yksilöllinen.
2. Asiakkaan kognitiiviset/kielelliset/fyysiset taidot tulee ottaa huomioon (esim. kuvien määrä/koko).

MUISTA YDINSANASTO!

Olla, haluta, mennä, katsoa, tykätä, tehdä...

Käy **ajatusleikin** avulla läpi tilannetta, johon olet suunnittelemassa kuvataulustoa. Mitä sanoja/lauseita tilanteessa käytetään?

FRAASIT

Harkitse, millaisia fraaseja valitset esim. "Tämä on hauskaa!" VS "Paljon onnea!"
Tavanomaisia fraaseja voidaan muodostaa yksittäisten kuvien avulla.

KUVAT/SYMBOLIT

1. Mieti kuvan merkitys.
Voiko kuvan ymmärtää monella eri tavalla?
2. Piirretty kuva VS valokuva?

Testaa jonkun toisen kanssa suunnittelemaasi kuvataulustoa. Onko sillä mahdollista kysyä, kommentoida ja kertoa? Onko sanoja sopiva määrä? Ovatko kuvat toimivia?

Kuva: Kipinäkeskus

Kannattaa hyödyntää **valmiita pohjia** (ydinsanasto valmiina), jotta ei tarvitse tehdä aina alusta asti itse.